

KIVILCIMLI'NIN "DEVİRİM" STRATEJİSİ İŞÇİ SINIFI MERKEZLİ DEĞİL, ORDU MERKEZLİ BİR "DEVİRİM" STRATEJİSİDİR

Kıvılcımlı 'da Stratejik Plan

Kıvılcımlı'nın sadece bir araştırmacı/ teorisyen olmayıp aynı zamanda Türkiye devrimci hareketine yol gösterme savında olan ve çoğu zaman aktif siyaset yapan bir kişi olduğu dikkate alındığında, onun eleştiregeldiğim bu stratejik hatalarının önemli siyasal ve örgütsel sonuçları olacağı anlaşılır.

Yazarın Osmanlı-Türkiye ordusunun ilkel sosyalist geleneklerine ilişkin yanılsamalarına, orduyu Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı çürüme ve yozlaşma sürecinden bağışık tuttuğuna ve sistemli bir biçimde burjuvaziye ve sivil burjuva politikacılarını kötülerken orduyu yücelttiğine değindim. Bu hatalı yaklaşımın kaçınılmaz sonuçlarından birisi de, Kıvılcımlı'nın sadece büyük burjuvaziye, onun deyimiyle finans kapitali hedef alan, ama Türk ordusuna/ devletine vurmayan, ona dokunmayan bir "devrim" tasarlıyor olmasıdır. Herhâlde şimdiye kadar sunduğum alıntılar ve yaptığım yorumlar yazarın ordu merkezli bir "devrim" stratejisi savunmakta ve buna uygun taktikler önermekte olduğunu ana çizgileriyle de olsa ortaya koymuştur. Şimdi bu konuyu daha ayrıntılı bir biçimde ele alacağım.

Onun, kendi stratejik yaklaşımını en ayrıntılı bir biçimde açıkladığı kaynak, 1968'de kaleme aldığı *Halk Savaşının Planları* adlı kitabı ve özellikle de bu kitabın "Türkiye'de Strateji Planı Üzerine" başlıklı bölümüdür. Kıvılcımlı burada önce, Osmanlı-Türkiye toplumu hakkında yaptığı ve kendince temel önem taşıyan bir saptamayı yineliyordu:

"Türkiye'de 4-5 yüzyıllık Osmanlı geleneği ve göreneği, Toprak ekonomi temeli üzerinde güdücü bir 'Sünuf'ü **Devlet**' örgütlemişti. Üretmen Halk, en başta **Çiftçiler** (Reaya=Güdülenler) adını alır, güdücü Birlikçilerin idaresine uyardı. Birlikçiler (İlmiye-Seyfiye-Mülkiye-Kalemiye) adlan ile 4 '**Devlet Sınıfı**'nda örgütlenmişlerdi. '**Memleket**' onlardan sorulurdu. Türkiye, sinsi veya alevli bir bunalıma düştü mü, '**Devlet Sınıfları**' kaynaşır, öteki '**Sosyal sınıflar**'dan sanki bağımsızmışça, '**Memleket**'in alınyazısını çizmeye girişirlerdi...

"Bununla birlikte, 'Memleket' alınyazısında Devlet Sınıflarının, Tarihçil üretici güçlerden Gelenek-Görenek Vurucu Gücü olarak oynadıkları rol ortadan kalkmıyordu. 1919-23 yıllarında Kuvayimilliyeci Kurtuluş Savaşı gibi, 1960 yılı 27 Mayısçı düşünce ve davranışlar bunu tekrar tekrar açıkça ispatladı. Her keztinde, Sosyal Sınıf eğilimleri, Devlet Sınıflarının vurucu gücü ile kendilerine yol açıyordu...

"Bu Vurucu Güç, Türkiye'nin **Modern** yakın Tarihinde, olumlu Modern **gelişim** yönünde etken oldu ve oluyor. Bir avuç **Finans-Kapital** kodamanı, Antika **Tefeci-Bezirgân** Sınıfı ile el ele verip **Memleketi** korkunç sömürü ile satmaya kalkıştı mıydı, Vurucu Güçlerimiz **Halk'tan** yana çıkarak o gidişi göğüslemekten geri kalmıyor. O zaman, (Finans-Kapital+Tefeci-Bezirgân) ittifakı tezine karşı, gelenekçil ileri vurucu güçlerin halkla ittifakı antitezi gerçekleşiyor." (1)

O, bu saptamadan hareketle metot açısından olması gerektiği gibi düzene karşı ve devrimden yana olan sınıf ve katmanlar ile devrime karşı ve düzenden yana olan sınıf ve katmanları şöyle sıralıyordu:

"Kısaca özetlenen Sosyal Yapı ortamı içinde, kendiliğinden iki cephe karşılaşıyor:

I- Gerici-Emperyalizm Cephesi:

A- Özgüç: Modern **Finans-Kapital**: en büyük **Şehir** merkezlerinde yuvalanmıştır.

B- Yedek güç: Antika **Tefeci-Bezirgânlık**: hemen bütün Taşra **Kasabalarında** yuvalanmıştır. En büyük şehirlerin de, her şehirde olduğu gibi kasabaları, kendi içinde kasabalığı, yani Tefeci- Bezirgân sektörü vardır.

"Bugün Finans-Kapitalin özgücü, kendi ekonomik, sosyal, kültürel ağırları yanında, antik çağlardan beri halkın ve özellikle Köylünün **geçim** boğazı ve sosyal politik ruhu üzerine çöreklenmiş **Tefeci-Bezirgân** Sınıfı yedek gücü sayesinde oy çoğunluğu sağlamaktadır.

"II- İlerici Halk Cephesi:

A- Özgüç: Modern **İşçi Sınıfı+Proletarya Aydınları**: büyük şehir merkezlerinde, büyük yedek güçlerden tecrit edilmektedir.

B- Yedek güçler: Antika **Küçükburjuvazi+Modern Orta Tabakalar**.

"**Yedek Güçler:** Devrimci durumlarına ve antuzyazmalarına [coşku] göre şöyle sıralanabilirler:

1) Küçük ve Orta **Aydın** zümreleri (Dar gelirli),

- 2) Fakir ve Orta **Köylü** yığınları (Köy yarı-proleterleri),
- 3) Küçük ve Orta **Esnaf tabakaları** (Şehir yarı-proleterleri).

“**Orta Tabakalar:** Emperyalizm Cephesiyle Halk Cephesi arasında, Finans-Kapitalin Arafat’ta tutmak istediği Orta Tabakalar üç kümede toplanabilirler:

- 1) Büyük **Aydınlar**,
- 2) Orta ve Küçük **İşverenler**,
- 3) Orta ve Küçük **Emlak sahipleri**.”⁽²⁾ Kıvılcımlı sözlerini şöyle sürdürüyordu:

“Yukarıki şema’da Halk Cephesi’nin **Özgücü** olan **İşçi Sınıfı** ile **Proletarya Aydınları:** Küçükburjuva tabakaları ile candan ittifak yapıp, Orta Tabakaları **nötrale** edebilirse, (Finans- Kapital+Tefeci-Bezirgân) Cepheyi yenik düşürebilir. Türkiye’nin **‘Devlet Sınıfları’** gelenek- göreneklerinden yararlanıp, Orta Tabakaları iyilikdiler (hayırhâh) durumda, tarafsızlıktan da ileri senpatizan duruma getirirse, Devrim sancılarını herkes için en çok **‘ılımlaştırmış’** olur.

“Bu genel durumun bir de özel alternatifi vardır. Devrim yaman Millî kriz ve sürpriz biçiminde gelirse, Emperyalizmin Özgücü olan Modern Finans-Kapital: bir ânda tüm yedek güçlerinden, Tefeci-Bezirgân sınıfından tecrit olunabilir. Halk Cephesi önünde Emperyalizmin en büyük dayanağı ve başlıca yedek gücü olan tüm Tefeci-Bezirgân Taşra Eşraf, Âyan, Hacığa güruhu imelendirilmiş bulunur. **Birinci Kuvayimilliyecilik** ile **27 Mayıs** devrimleri bu olayın en son tanıklarıdır. ”⁽³⁾

“Birinci Kuvayimilliyecilik” olarak tanımladığı Türk “ulusal kurtuluş” savaşının, askerlerle güçbirliği yapan ve dönemin TBMM’nde de güçlü bir biçimde temsil edilen “Tefeci-Bezirgân Taşra Eşraf, Âyan, Hacığa güruhu”nun desteğiyle yürütüldüğünü unutmuş gözükten Kıvılcımlı, kendi devrim stratejisinde çok önemli, hattâ merkezî bir yer tutan “proletarya aydınları’na ilişkin sözlerini şöyle sürdürmekteydi:

“**Özgüç** sırasında **İşçi Sınıfı** yanma **Proletarya Aydınları** diye özel bir bölüm Devrimci koyduk. Bu ne demektir?....

“Eğer özellikle Türkiye’nin ve benzerlerinin Devrim Tarihçeleri içinde: dün **Burjuva Devrimcileri**, bugün **Proletarya Aydınları** adıyla anabileceğimiz bir bölüm **devrimciler** olayı bulunmasa idi, bizim öyle bir deyim kalkışmamız, en hafifinden, düpedüz **ütopi** (kuruntu) olurdu. Böyle bir bölüm insan Türkiye’de vardır, gerçekliktir. Bize düşen o gerçek olayın **Teorik** kavranılışı ve yorumu olur.”⁽⁴⁾

Kıvılcımlı, Türkiye tarihinde ordunun hep ileri ve devrimci aksiyon gücü olmuş olduğunu belirttikten sonra daha aşağıda şunları ekliyordu:

“En son **Birinci Millî Kurtuluş** Savaşında olduğu gibi, **27 Mayıs** Devrimi’nde de **Sosyal Sınıfların** yönünde, neredeyse **bağımsızmışça** görüntüler alan bir **Vurucu Güç** vardır. Bu Vurucu Güç, **‘Devleti’** ve **‘Memleketi’** koruma ve kurtarma sorumluluğunu duyan Antika Osmanlı **‘Sünûf’ü Devlet’inin**, (İlmiyye+Seyfiyye+Mülkiyye+Kalemiyye) diye adlanmış **4 Devlet Sınıfları’nın** Tarihçil ve Sosyal kalıntısıdır. Bu olumluluk, ‘Kalıntı’dır diye hor görülemez. Zaten hor görene metelik vermez. Pratikte vardır, Teoride yerini ister istemez alır.

“**O Vurucu Güç**, belirdiği gibi, en derin ve en geniş **Tarih** ve **Toplum** olanaklarına dayanır. Onun için, hem **bugünkü Türkiye Toplumunun**, hem **dünkü Osmanlı İmparatorluğu’nun türlü** ilişki ve çelişkileri içinde o **Vurucu Gücün** en inanılmaz canlı elemanları ve etki-tepkileri yaşamaktan kalmamıştır. Toplum içinde **‘Alevi’** yahut **‘Türkmen’** adlı varlıklar, eski Osmanlı İmparatorluğundan birer parça alan özellikle **Arap ülkeleri** (Mısır-Cezayir-Libya-Sudan ve ilh., ve ilh.) devrimci örnekleri gözlerimiz önündedir. ”⁽⁵⁾

Kıvılcımlı bir başka yerde bu konuda şunları söyleyecekti:

“Dolayısıyla, stratejimizde bu vurucu güce, **Vurucu Güç** diye bir yer vermemiz gerekiyor. Bu bizim sosyalizminin değerlendirmesi gereken bir gerçeklik. Uydurma değil. Varsa uydurma, arkadaşlar aydınlatınsınlar. Tamamen tarihimizden gelen, kaçınılmaz bir gerçek. ”⁽⁶⁾

O, bir kitapçığında “Türkiye’nin orijinalitesi” olarak nitelediği ve öteden beri kendisine devleti kurtarma rolünü biçtiğini söylediği “vurucu güç” ögesinin öneminin altını bir kez daha çiziyordu. “Devleti kurtarma”yı devrimci bir görev olarak algılayan Kıvılcımlı sözlerini şöyle sürdürüyordu:

“Tanzimat’tan beri Türkiye’de biliyoruz, her ileri devrimci adım; bunların vurucu gücüyle olmuştur. Arkasından burjuvazi gizlenmiş ama, önde vurucu güç bunlar. Meşrutiyet’! bunlar, bu vurucu güç önde başarmış. Öyle değil mi? Biliyorsunuz, bu artık hepimizin bildiği şey. Millî mücadelede bu vurucu güç önde

gitmiş. 27 Mayıs'ı en son: Gene bu vurucu güç yapmış geceyarısı fırlamış çıkmış: 'Kurtarmış devleti'. Demek ki bir rol oynuyor.

"... Nasıl, Genç Türkler diye bir gençliğimiz varsa, tıpkı onun gibi bir de ordumuz var. Bunlar Türkiye'nin her devrimci basamağında, şimdye kadarki vazgeçilmez, kaçınılmaz, inkâr edilemez gerçeklik olarak vurucu güçlük rolünü oynamışlar. E, biz bunu kabul edeceğiz: Vurucu güç olarak. Vurucu güç olarak kabul edeceğiz ama, sosyal öz güç olarak değil."⁽⁷⁾

Yazarın bu bir dizi açıdan eleştiriye hak eden anti-Marksist devrim stratejisi üzerinde durmadan önce büyükçe bir parantez açacağım. Kıvılcımlı ilk döneminde, yani 1930'ların başlarında, yukardakinden hayli farklı ve özünde devrimci nitelik taşıyan bir strateji planı sunmuştu. Şimdi bu iki strateji planı arasındaki fark ve karşıtlıklara bakalım. Yazar, bu daha önceki "Strateji Planı" başlıklı çalışmasında, TKP'nin önündeki görevin kapitalizmi devirmek ve Sovyet iktidarını kurmak olduğunu söyledikten sonra sözlerini şöyle sürdürüyordu:

"2. Devrim Kuvvetleri: ...

"A- Özgüç: İşçi sınıfı...

"B- Yedek güçler...

"[a) Batı illeri]nde başlıca yedek güç yoksul köylülük; b) Doğu illerindeki yedek güç köylülük..

"[2- Olası] yedek güç : a) Proletarya diktatörlüğü; b) Öteki ve özellikle komşu (Balkan) kapitalist ülkelerin işçi sınıfları (Bulgar, Yunan vb. proletaryaları gibi); c) Genellikle sömürge ve özellikle komşu sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin devrimci (ulusal ya da işçi) hareketleri (Suriye, Irak, Makedonya gibi)

"C- Güçlerin durumu:... Genel ilke olarak öz ve yedek güçlerin durumu şudur: İşçi ve köylü ittifakı... Fakat bu formülün soyut anlamı ikiye ayrılır: 1- Batıda: İşçi ve yoksul köylü ittifakı; 2- Doğu'da: İşçi sınıfı ve bütün köylülük... ile Türk burjuvazisi ve toprak sahiplerine saldırı:...

"3- Başlıca Darbe: A- Düşman: Burjuvazi ve büyük toprak sahipleri... 1- Batıda: İşçi ve yoksul köylü elbirliğiyle. a) Orta köylüyü tarafsızlaştır, küçük burjuva düşüncelerini soyutla; b) Burjuvazinin direncini kır... 2- Doğuda: İşçi ve köylü elbirliğiyle: a) küçük ve orta asâleti (=soyluları- G. A.) soyutla; b) Türk burjuvazisinin ve büyük asâletin direncini kır."⁽⁸⁾

Görülebileceği gibi iki Kıvılcımlı'nın, yani ilk dönemin Kıvılcımlısı ile ikinci dönemin Kıvılcımlısı'nın strateji planları arasında çok önemli farklılıklar vardır.

a) İlk ya da YOL dönemine ait olan strateji planı devrimin hedefinin kapitalizmi devirmek ve bir Sovyet iktidarı kurmak olduğunu söylerken, ikincisi hayli belirsiz bir sosyal devrimden söz etmekle yetinmekte, Sovyet iktidarı ya da proleter diktatörlüğü gibi terimleri ağzına bile almamaktadır.

İlki düşmanı, burjuvazi ve büyük toprak sahipleri, yani sömürücü sınıfların TÜMÜ olarak

b) Saptarken , ikincisi, düşmanı büyük kentlerdeki bir avuç "finans-kapital" ile onun taşradaki dayanağı "tefecî bezirgân sermaye"den ibaret görmektedir.

c) İlki özgücü, işçi sınıfı olarak saptarken, ikincisi, işçi sınıfının yanına "proletarya aydınları" olarak nitelediği subayları da koymaktadır. Daha da önemlisi o, "vurucu güç" olarak da adlandırdığı bu katmana devrimde belirleyici bir rol biçmektedir.

d) İlki başlıca yedek gücü, ülkenin batısında yoksul köylülük ve Kürdistan'da köylülük kitlesi olarak görürken, ikincisi bu rolü, "küçük ve orta aydın zümreleri"ne vermektedir.

e) İlki dönemin sosyalist Sovyetler Birliği'ni ("proletarya diktatörlüğü") ve komşu ülkelerin işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş hareketlerini "olası yedek güç" sayarken, ikincisi bu kategoriyi anmamaktadır. (Kıvılcımlı yaşamının son anma değin, Sovyetler Birliği'ni ve onun güdümündeki Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini sosyalist olarak görmeye devam ediyordu. O hâlde ikinci döneminde de bu ülkeleri "olası yedek güç" içinde sayması gerekiyordu. Onun böyle yapmamasının ve bu ihmalinin, sözkonusu ülkelerin ekonomik-siyasal rejimine karşı olmasından, yani o ülkeleri kapitalist vb. saymaktan kaynaklanmadığı açıktır.)

f) Yazar ilkinde devrimin barışçı yoldan gerçekleştirilebileceğine ilişkin herhangi bir imada bulunmazken, ikincisinde işçi sınıfı ile "proletarya aydınları"nın orta tabakaları, yani orta ve küçük işverenleri "tarafsızlıktan da ileri senpatizan duruma getir"mesi hâlinde devrimin barışçı yoldan gerçekleştirilebileceğini söylemektedir.

g) Her iki dönemin Kıvılcımlısı da tarım proletaryasının, kırım diğer sömürülen emekçi katmanlarından bağımsız örgütlenmesini öngörmemektedir.

h) Her iki dönemin Kıvılcımlısı da emperyalizmi ve komşu ülkelerdeki gerici rejimleri devrimin düşmanları arasında saymamakta, daha doğrusu hesaba katmaz gözükmektedir.

Görülebileceği gibi ikinci dönemin Kıvılcımlısı'nın stratejisinde devrimin öz ya da önder gücü, doğrudan ve dolaylı yedekleri doğru bir biçimde saptanmamıştır. Yazar, özgücün içine ya da yanına işçi sınıfının yanısıra "proletarya aydınları" adını verdiği subayları koymak gibi, asla kabul edilemez bir saptama yapmakla kalmıyordu. Anımsayacağımız gibi o "yedek güçler"i de kendi deyişle "Devrimci durumlarına ve antuzyazmalarına göre" şöyle sıralıyordu:

- 1) Küçük ve Orta **Aydın** zümreleri (Dar gelirli),
- 2) Fakir ve Orta **Köylü** yığınları (Köy yarı-proleterleri),
- 3) Küçük ve Orta **Esnaf tabakaları** (Şehir yarı-proleterleri).⁽⁹⁾

Herşeyden önce, devrim stratejisini halkın değişik katmanlarının o an ya da o taktiksel evredeki "devrimci durum ve antuzyazmalarına" bakarak belirleme mantığı tümüyle yanlıştır. Kıvılcımlı THİF'nin 1920'lerin başlarındaki konumunu irdelerken de benzer bir hata yapmıştı. O, bu küçük-burjuva sosyalisti partinin Türkiye'ye girebilecek olan yabancı sermayenin Türklerle Araplar arasında bir çatışmayı kışkırtacağı yönündeki kısmen doğru değerlendirmesini ve emperyalizme karşı savaşımında köylülüğe devrimci bir rol biçmesini bakın nasıl eleştiriyordu:

"Ama, Köylü buna ne der?

"Bir çeyrek yüzyıl sonra gördük: İkinci Emperyalist Evren Savaşı biter bitmez, Türkiye kapıları Yabancı Sermayeye açılınca: Petrol Şirketlerinin her yol kavşağında kurdurduğu benzin istasyonları, köyde kentte Demokrat Partiye taban oldu... Hâlâ köylü oyları sandıktan Demirel'leri Türkes'leri çıkarıyor!

"Köylünün kılavuzu Taşra **Tefeci-Bezirgân** kargaları oldukça, burnu kapitalizmin tersinden nasıl kalkabilir? "⁽¹⁰⁾

Önce şunu anımsatayım: Türk -emekçi- köylülüğünün sağ ya da muhafazakâr bir eğilim taşımasının, "her yol kavşağında benzin istasyonlarının kurulması"yla, hattâ emperyalizmin ikinci dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye girmesiyle pek bir ilgisi yoktur. Bu eğilim, kökleri Osmanlı'nın durağanlaşması ve özellikle bu devletin ve toplumun ikiyüz küsur yıllık gerileme ve sancılı çürümesi ve Türkiye'nin 20. yüzyılın ilk on yıllarında yaşadıklarında yatan karmaşık tarihsel mirasın ürünüdür. Bu konuyu bu kitapta şu ya da bu ölçüde işlemiş bulunuyorum.

Öte yandan soruna Kıvılcımlı'nın mantığıyla yaklaşılsaydı, ülkemizde siyasal bakımdan durağan olduğu koşullarda işçi sınıfının önder rolü de reddedilebilir ve başka sınıf ve katmanlara armağan edilebilirdi. Öyle olmuş olsaydı, işçi sınıfının Türkiye'de DP, AP, CHP, MHP, MSP/ RP/ Fazilet Partisi/ Saadet Partisi, ANAP, AKP gibi burjuva partilerine oy vermelerinden, hattâ sınıfın bazan küçük ve bazan da büyük bir bölümünün bu gerici partilerin etkisi altına girmelerinden hareketle işçi sınıfının potansiyel devrimci rolü reddedilebilirdi. Ve işçi sınıfına kıyasla daha/ ya da çok daha hareketsiz gözükken Türk emekçi köylülüğünün devrimci potansiyeli de yadsınabilirdi.

Devrime katılacak güçleri "Devrimci durumlarına ve antuzyazmalarına göre" sıralama yönteminin bir başka sakıncası daha var. Bu, işçi sınıfının çoğu zaman devrimci antuzyazmadan yoksun olduğu ileri kapitalist ülkelerde bir proleter devriminin ya da herhangi bir sahici devrimin gerçekleşmesinin olanaksızlığını ilân etmek anlamına gelir. Neden? Çünkü yazarın görüşüne göre bu ülkeler, Türkiye'den farklı olarak, bize özgü olduğu ileri sürülen "proletarya aydınları"ndan ve ordunun "devrimci geleneği"nden yoksundurlar. Eğer işçi sınıfı öngörülen devrimci rolünü yerine getiremeyecek ise bu da, ya devrime elveda dememizi ya da en iyimser tahminle devrimin önderliği rolünü başka sınıf ve katmanlara (gençlik, aydınlar, lümpen proletarya vb.) armağan etmekten yana olmamızı gerektirir. Bu ikincisini savunmak ve yapmak ise, savunucularını biçimsel olarak da Marksizm alanının dışına atar.

Tarihin 19. yüzyıldan bu yana akışına kabaca göz attığımızda, gerek ülkemizde ve gerekse özellikle dünyanın ileri kapitalist ya da yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerinde işçi sınıfının devrimci bir hareketlilik ve kaynaşma hâlinde olduğu dönemlerin nisbeten sınırlı ve seyrek olduğunu görürüz. Hattâ, -" 1968 dönemi" bir yana bırakılmak kaydıyla- 1950' ların sonlarından bu yana ileri kapitalist ülkelerde işçi sınıfının çoğunluğunun giderek, var olan düzenle uzlaşmayı savunan revizyonist partilerin ve sınıfsal işbirliği çizgisini izleyen sendikaların, bazan

da düpedüz burjuva partilerinin ve sarı sendikaların boyunduruğu altına girdiğini söyleyebiliriz. Ama bu hiçbir zaman bizi, kapitalist-emperyalist sistemin gerçek bir krize sürüklenir gibi olduğu her dönemde harekete geçen işçi sınıfının tarihsel rolünü unutmaya ya da yadsımaya götürmez ve götürmez.

Bu hatalı anlayışı Kıvılcımlı'yı, THİF'nin 1920'lerin başlarında emperyalizme karşı, ileri ülkelerin işçileri ile geri ülkelerin köylüleri arasında ortak bir cephe kurulması yolundaki düşüncesini şu sözlerle eleştirmeye sürükleyebiliyordu:

"Batı '**emekçileri**', sömürge aşın-kârından önlerine atılan kırıntılarla yerlerine oturdular. Hâlâ 'kalk'amıyorlar. Emperyalist aşırı-kârı ise Doğu köylülerinden sızdırılıyor. Demek '**Cihan Emekçileri**' içinde en büyük kalabalık olan Batılı İşçi Sınıfları, çoğunlukla: '**Şarkın milyonlarca köylülerinin menfaati namına**' o gün bugündür kılını kimildatmıyor. **Sendika** gangsterliği ve sade suya '**Demokratik Sosyalizm**' biçiminde Patronlarıyla el ele yürüyor.

"Bizim köylü bunu ne yapsın?"⁽¹¹⁾

Bu aktardığım pasajlarda bir dizi başka önemli hatayla da karşı karşıya geliyoruz. Herşeyden önce Kıvılcımlı'nın, kır ve kent yarı-proleterlerinin işçi sınıfının en yakın bağlaştığı oldukları gerçeğini kavramadığını ya da gözardı ettiğini, hattâ "küçük ve orta aydın zümreleri"ni kır ve kent yarı-proleterlerinden DAHA İLERİ bir konuma yerleştirdiğini görüyoruz. Dikkat edilirse ikinci dönemin Kıvılcımlısı, kır yarı-proleterlerini -aslında küçük burjuvazinin bir parçası olan- orta köylü ile aynı düzeyde ele almakla yetinmemektedir; o, kent yoksullarını ya da yarı- proleterlerini de -gene küçük burjuvazinin bir parçası olan- küçük ve hattâ orta esnaf katmanıyla birlikte ve aynı düzeyde ele almaktadır. Oysa komünist partileri; objektif koşulları itibarıyla, yani sömürülen ve üretim araçlarından hemen hemen tümüyle yoksun bir katman olmaları nedeniyle işçi sınıfına en yakın olan kır ve kent yoksullarını, yani yarı-proletaryayı devrim ve sosyalizm davasına kazanmaya her zaman öncelik vermişlerdi. Lenin, "Toprak Sorununa İlişkin Tezlerin Ön Taslağı" başlıklı yazısında bu konuda şunları söylemişti:

"1) Kırın emekçi yığınlarını sermayenin ve arazi sahiplerinin boyunduruğundan, yıkımdan ve kapitalist sistem ayakta kaldığı sürece kaçınılmaz olarak yeniden patlak verecek olan emperyalist savaşlardan ancak Komünist Partisinin önderlik ettiği kent ve sanayi proletaryası kurtarabilir. Kırın emekçi yığınları komünist proletaryayla bağlaşmaksızın ve onun toprak ağalarının (büyük toprak sahiplerinin) ve burjuvazinin boyunduruğunu atma yolundaki devrimci savaşımını kararlı bir biçimde desteklemedikleri sürece kurtuluşa ulaşamazlar..."⁽¹²⁾

Kıvılcımlı tarım proletaryasının bağımsız örgütlenmesinden söz etmez. Oysa Lenin, proletaryanın bir parçası olan tarım proletaryasının bağımsız örgütlenmesine de çok büyük önem veriyordu:

"Bu sınıfın (siyasal, askerî, sendikal, kooperatifsel, kültürel, eğitsel vb. alanlarda) kır nüfusunu oluşturan diğer gruplardan bağımsız ve ayrı örgütlenmesi, bu sınıfın saflarında yoğun bir propaganda ve ajitasyonun yürütülmesi ve onun Sovyetlere ve proleter diktatörlüğüne desteğini sağlama, bütün ülkelerdeki Komünist Partilerinin temel görevlerini oluşturur."⁽¹³⁾ O daha sonra, kent proletaryasının kendi safına kazanması gereken kır emekçilerini sayarken önceliği şu sözlerle yarı-proletaryaya veriyordu:

"İkincisi, yarı-proleterler ya da çok küçük toprak parçalarını ekenler, yani geçimlerini kısmen tarımsal ya da sınaî kapitalist işletmelerde ücretli işçilik yaparak ve kısmen de ailelerinin yaşam gereksinimlerinin ancak bir kısmını sağlayan kendi topraklarında ya da kiraladıkları toprak parçalarında çalışarak sağlayanlar. Kır emekçi nüfusunun bu bölümü bütün kapitalist ülkelerde çok yaygındır... Bu yarı-proleterlerin koşullarının çok çetin olduğu ve onların Sovyet hükümetinin ve proleter diktatörlüğünün kurulmasından hemen ve çok büyük ölçüde kazançlıkacakları gözönüne alındığında [kır nüfusunun] bu bölümünün, çalışmasını doğru bir tarzda örgütlenmesi hâlinde Komünist Partisinin sağlam dayanağı olacağı anlaşılır."⁽¹⁴⁾

TKP'nin 1930 Programı da bu ilkeyi benimsemişti:

"TKP ziraat amelesini (=tarım proletaryasını- G. A.), ameile sınıfının bir cüz'ü (=parçası- G. A.) olarak, sınıfı müstakil (=bağımsız- G. A.) sendikalarda teşkilâtlandırır ve şehir işçileri tarafından elde edilecek tekmil (=bütün- G. A.) haklardan istifadelerini temin eder. (=yararlanmalarını sağlar- G. A.)"⁽¹⁵⁾

Bu doğru yaklaşımı günümüze uyarlarken sadece, objektif koşullardan kaynaklanan bir çekince koyabiliriz. Kapitalizmin gelişimine bağlı olarak kır nüfusunun daralması ve nüfusun daha geniş bölümlerinin kentlere yığılması, kır yoksullarının kazanılması görevinin önemini azaltırken tersine, kent yoksullarını devrime kazanma görevini daha da önemli kılar.

İşçi sınıfının devrimci öncüsü, Kıvılcımlı'nın sözünü ettiği "küçük ve orta aydın zümreleri"ne, hattâ küçük ve

orta esnafa sırtını dönmemelidir elbet. Ama o ÖNCELİKLE kent ve kır yoksullarını/ yarı-proleterlerini kazanmak için uğraş vermelidir. Kuvılcımlı'nın bu satırları yazdığı günlerde "küçük ve orta aydın zümreleri"nin, yani ilerici gençliğin "devrimci durum ve antuzyazmaların"ın kent ve kır yoksullarınıninkine kıyasla daha yüksek olması, stratejinin değil, taktiğin alanına girer. 1960'larm sonlarında durumun böyle olması, devrim stratejisinde "küçük ve orta aydın zümreleri"ne daha öncelikli bir yer vermeyi haklı kılmaz.

Kuvılcımlı'nın Kolay ve Barışçı Devrim Anlayışı

Her şeyden önce Kuvılcımlı'nın "devrim" derken neyi kastettiğinin üzerinde durmamız gerekiyor. Gerekıyor; çünkü onun "devrim"den anladığı ile bilimsel anlamda "devrim" kavramı arasında önemli bir fark var. Kuvılcımlı "devrim" derken, "Birinci Millî Kurtuluş Savaşı", 27 Mayıs "devrimi" ya da Mısır, Cezayir, Libya, Sudan gibi ülkelerde gerçekleştirilen türden "devrim"leri ya da en iyi olasılıkla onların biraz daha radikal bir versiyonunu anlıyor ve dahası böylesi devrimlere "sosyalist" payesi veriyor. O bu görüşünü şöyle anlatıyordu:

"Çağımızın zulme karşı çapı, atla deve değildir. 'Mısırdaki sağır sultan' (Binbaşı Abdünnasır) bile duymuştur. O Sosyalizmdir. Yeryüzünden, melun zâlimi kaldırmanın adına, 19. yüzyıldan beri sosyalizm denmiştir. "⁽¹⁶⁾

Oysa bilimsel anlamıyla sosyalist devrim, sömürücü sınıfların iktidarının ve devlet aygıtının yıkılmasının ardından, bu sömürücü sınıfların mülksüzleştirecek, üretim araçlarını kamulaştıracak ve kapitalist üretim ilişkilerine son vermeye girişecek bir devrimdir. Böylesi bir devrimin ilk adımı ise, işçi sınıfının önderliğindeki sömürülen emekçi yığınların Sovyetik devletinin, bu yığınları devrimci diktatörlüğünün kurulmasıdır. Kapitalistleri mülksüzleştirmeyi ve üretim araçlarını işçi sınıfının ve onun sömürülen bağlaşıklarının eline vermeyi amaçlamayan bir "devrim", sözcüğün bilimsel anlamıyla bir sosyalist devrim değildir; böylesi "devrim"ler olsa olsa, emperyalizme, faşizme, feodal kalınlara, monarşiye vb. karşı gerçekleştirilmiş ilerici askerî darbeler ya da demokratik devrimler olabilir. (Bu konuyu aşağıda "Kapitalist-olmayan Yol Savunusu" başlıklı altbölümde yeniden ele alacağım.)

Daha da önemlisi, gerçek bir halk devrimi, orduyu ve burjuva devlet aygıtını yılmaksızın gerçekleştiremez. Kuvılcımlı'da olmayan da işte budur. Bir başka anlatımla Kuvılcımlı'nın stratejisi, gerici burjuva devlet aygıtını YIKMAYI öngörmez. Üstelik bu "devrim", aynı aygıtın en önemli ögesi olan ordu ya da onun bir bölümü olan burjuva subayları eliyle, yani yazarın tümüyle keyfi bir biçimde özgücün, yani işçi sınıfının yanına yerleştirdiği bu sözümona "proletarya aydınları" eliyle gerçekleştirilecektir! Görünüşte, ama sadece görünüşte devrimin barışçı ve parlamenter yoldan yapılmasını öngören reformist stratejinin karşısı olan bu "devrim" stratejisi, aslında onun mekaniksel karşısı ve ayna ikizidir. Neden? Çünkü, sonuçta HER İKİSİ DE burjuva devlet aygıtının yıkılmasını değil, MUHAFAZASINI ve şu ya da bu yoldan (askerî darbe ya da seçim yoluyla) İÇERDEN FETHEDİLMESİN! öngörmektedir. Bu ise Kuvılcımlı'nın -pek çok yerde- burjuva parlamentosuna ve burjuva siyasal partilerine karşı yürüttüğü çok sert polemik için boş olduğunu ve kuru lakırdının ötesinde bir anlam ve değer taşımadığını gösterir. Hal böyleyken Demir Küçükaydın gibi düşünenler, Kuvılcımlı'nın bu son derece kaba reformist bakış açısını anlamazdan ve görmezden gelmekte ve hattâ VP Programı'nın Paris Komünü Tipi Devleti öngördüğünü söyleyebilmektedir! Üstelik Kuvılcımlı ikinci döneminde, askerî-bürokratik aygıtın yıkılmasını savunmak şöyle dursun, sistemli bir tarzda iktidardaki egemen sınıf kliklerinden bu aygıtı reforme etmelerini/ onarmalarını dilediği ve dahası bu yaklaşımını hiç de saklamaya gerek görmediği hâlde. Demir, *Bir Devrimcinin Teorik ve Politik Otobiyografisi* adlı derlemesi içinde de yer alan 15 Mart 2002 tarih ve "Demokratik Cumhuriyet Nedir? Sosyalistler Tarafından Niçin Savunulmalıdır?" başlıklı yazısında şöyle diyebiliyordu:

"Vatan Partisi Programı'nın Ucuz Devlet dediği, Demokratik Cumhuriyet gibi, aynı zamanda bir Proletarya Diktatörlüğü programıdır. Paris Komünü Tipi Devletin bütün özellikleri onda somut talepler olarak yerli bir biçimde formüle edilmektedir...

"Kuvılcımlı, ister Eyüp Sultan camimin bahçesinde, oraya gelmiş yoksul işçilere konuşsun ve orada îslâmiyet'in Ergin Halifeler devrimden örneklerle anlatsın; ister 27 Mayıs'tan sonra mektuplar yazsın, ister Anayasa taslakları yapsın. Hepsinde anlattığı ve savunduğu, **Vatan Partisi Programı'nda ifadesini bulan, Demokratik Cumhuriyet** veya **Paris Komünü Tipi Devletten** başka bir şey değildir."

Benzer saptamalarını başka yerlerde de yineleyen Demir, örneğin 26 Aralık 2012 tarih ve "Kuvılcımlı'nın Marksizm'e Katkılarının Eleştirel Değerlendirmesi" başlıklı yazısında Kuvılcımlı için şunları söylüyordu:

"Bir yandan Devrimci Demokrasiyi yani Demokratik Cumhuriyeti, bürokratik cihazın tasfiyesini ve gerçek bir

biçimsel, hukukî eşitliği savunur...

“Stalinist partilerin ve Stalinizmin programı bundan farklıdır. Onların programında, Kuvılcımlı’da olan devrimci ve demokratik hedef yoktur, bunun tasfiyesi vardır. Kuvılcımlı’da var olan, bürokratik, ezilenlerin kullanamayacağı cihazın tasfiyesi, âcil bir programatik hedef olmaktan çıkar Stalinist partilerde. Bu ya basit bir propaganda sloganına dönüşür ya da âcil bazı reform taleplerinin arkasına atılıp çıkmaz ayın son çarşambasına bırakılır ve burjuvazinin ve reformistlerin kabul edebileceği bir program âcil program olur...” Bu satırların, Kuvılcımlı’nın yazdıklarını ya da en azından okurun elinde tuttuğu bu kitabı okuyanların gülümsemelerine, hattâ bir kahkaha koparmalarına yol açacağı açıktır. Özellikle ikinci döneminde, burjuva ordusunu ve burjuvazinin şeflerini övgü yağmuruna tutan ve onların suç, cinayet ve kıyımlarını bile savunan Kuvılcımlı’nın, reformizmin en bayağı türlerinin sınırlarını bile olumsuz bir doğrultuda zorlayan öneri ve söylemlerini Paris Komünü’nün özülüyle ve söylemiyle kıyaslamak kimin aklından geçebilir?

Evet, Kuvılcımlı birçok yerde kendisinin Marks ve Engels’in izinden gittiğini söylemiştir. Ama o Marks ve Engels’in, *Komünist Partisi Manifestosu* ‘nun Almanca çevirisine yazdıkları 24 Haziran 1872 tarihli Önsöz’de, “Komün özellikle bir şeyi, ‘işçi sınıfının mevcut devlet mekanizmasını salt elinde tutmakla onu kendi amaçları için kullanamayacağı’⁽¹⁷⁾’nı tanıtlamıştır” dediklerini anımsamamış ya da dikkate almamıştır. O, Engels’in Komün hakkındaki şu değerlendirmesini de unutmuş ya da bir yana atmıştır:

“Komün, işçi sınıfının, bir kez iktidara geçtikten sonra, eski devlet makinesi ile yönetmeye devam edemeyeceğini hemen kabul etmek zorunda kaldı; daha yeni elde etmiş bulunduğu kendi öz egemenliğini yeniden yitirmemek için, bu işçi sınıfı, bir yandan o zamana değin kendisine karşı kullanılmış bulunan eski baskı makinesini ortadan kaldırmalı, ama, öte yandan, kendi öz vekil ve memurlarını her zaman ve istisnasız görevden alınabilir ilân ederek, onlara karşı da güvenlik önlemleri almalıydı.”⁽¹⁸⁾

Kuvılcımlı Şili’de bir Halk Cephesi hükümeti kurarak önemli kazanımlar elde eden, ama henüz -arkasında ABD’nin bulunduğu- siyasal gericiyle hesaplaşmamış ve gerçek iktidarı ele geçirmemiş olan ilerici ve devrimci güçlerin konumunu ele aldığı bir makalesinde bu hatalı yaklaşımını bir kez daha sergiliyordu:

“Dünyamız, yarım yüzyılı geçiyor: ‘**doğum sancılarıyla**’ kıvrınmaktadır... Şili’de sosyalizmin doğumunu **demokrasi** (ama lâfta değil, işde halkın bilinçli örgütleri) ile **hiç sancısız** gerçekleştirenler kimlerdir? Seçime yanyana girmiş: **Sosyalistler, komünistler, radikaller, Bağımsız Halk Aksiyonu** (adlı Hristiyan demokrat din adamları), **Sosyal- Demokratlar’dır.**”⁽¹⁹⁾

Oysa Şili’de durum hiç de Kuvılcımlı’nın göstermeye çalıştığı gibi değildi. Evet, ilerici ve devrimci güçler 4 Eylül 1970’de yapılan seçimlerinde önemli bir başarı kazanmışlardı; ancak bu bir devrim değildi; daha sonraki aylar ve yıllarda da bir devrime dönüşmeyecekti ve dönüşmezdi de. Neden? Herşeyden önce, başında Salvador Allende’nin bulunduğu Unidad Popular (=Halk Birliği) hükümeti ilerici ve anti-emperyalist bir nitelik taşımakla birlikte anti- kapitalist bir programa sahip değildi. Tabii; bu hükümette yer alan Radikaller, Bağımsız Halk Aksiyonu ve Sosyal Demokratlar gibi burjuva ve küçük-burjuva demokrat parti ve gruplar da anti-kapitalist bir programa sahip değillerdi ve olamazlardı da. Bu hükümeti oluşturan partilerin en fazla sol sosyal demokrat-reformist sosyalist olan siyasal çizgisi, gelişmelerin de gösterdiği ve göstereceği gibi buna olanak vermiyordu.

İkincisi ve belki daha da önemlisi; Unidad Popular Hükümetinin aldığı bakır ocaklarının ve bankaların devletleştirilmesi, eğitim ve sağlık alanında reformlar, ekmek fiyatının sabit tutulması, asgari ücretin ve sosyal güvenlik yardımlarının arttırılması, büyük çiftliklere elkonması ve yoksul köylülere toprak dağıtımı, kiralardan azaltılması, yoksullara yardımlar, kadınların yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kültürün halkın en yoksul katmanlarına taşınması gibi önemli ilerici önlemlere rağmen Şili burjuvazisi, üretim araçları üzerindeki mülkiyetini koruyordu. Üçüncüsü, Allende ve ortaklarının kitle desteği sınırlıydı; Unidad Popular 1970 seçimlerinde oyların sadece yüzde 36.2’sini almış ve ancak Hristiyan Demokratlar’ın desteğiyle hükümet olmuştu. Eylül 1973’e gelindiğinde ise Hristiyan Demokratlar’ın çoğunluğu hükümete karşı bir tavır almış ve hattâ General Pinochet’nin darbesini destekleyecek noktaya gelmişlerdi.

Ve dördüncüsü iktidarın bir bölümünün Unidad Popular hükümetinin elinde olmasına rağmen, ordu ve devlet aygıtı, ABD’nin desteklediği gerici ve faşist güçlerin elindeydi. İlerici hükümet, ordu ve devlet aygıtı içindeki gerici ve faşist güçleri etkisiz hâle getirme konusunda ciddi bir adım atmadı; büyük olasılıkla o, ne bunu yapacak güce ve ne de böyle bir perspektife sahipti.

Unidad Popular hükümetinin Küba’yla diplomatik ilişki kurması ve anti-emperyalist bir çizgi izlemesinin diğer Latin Amerika ülkeleri için de örnek olabileceğinden korkan ABD’nin kışkırttığı gerici güçler çok geçmeden Şili

halkının kazanmalarını geri almak için harekete geçtiler. İlerici bir hükümetin işbaşında olmasından ve onun uyguladığı reformlardan rahatsız olan işverenler ve büyük toprak sahipleri; 1972'den itibaren ulusal gelirin daralmaya yüz tutması, 1971-73 döneminde kamu harcamalarının enflasyonu körüklemesi, Şili'nin temel dışsattım kalemi olan bakırın fiyatının uluslararası pazarlarda düşmesi gibi negatif gelişmelerden yararlanarak, içinde -kamyoncular başta olmak üzere- bazı küçük-burjuva katmanların yer aldığı gerici kitlesel protestolar düzenlemeye giriştiler. Bu gelişmelerin bir sonucu da Allende hükümetinin parlamentodaki desteğinin azalması ve Şili yargısının hükümetin bazı önlemlerini yasadışı ilan etmesi oldu. İç ve dış gericiğin ortak saldırısına işçileri ve diğer sömürülen emekçileri silâhlandırarak karşı koymayı düşünmeyen ve burjuva legalitesinin sınırlarını aşmayı aklından geçirmeyen hükümet, doğal olarak ne polis ve ne de ordu aygıtına güvenebiliyordu. İçerden ve dışardan kuşatılan, polis örgütüne güvenemeyen, orduya egemen olamayan, parlamentodaki muhalefet partilerinin ve yargı mekanizmasının artan basıncı altında sıkışan Unidad Popular hükümeti, 11 Eylül 1973'te - Allende'nin sadece 19 gün önce, yani 23 Ağustos'ta başkomutanlığa getirdiği- General Augusto Pinochet'nin önderlik ettiği cunta tarafından devrilecekti. Darbeyi izleyen aylar ve yıllar içinde yapılan açıklamalar ve yayınlanan belgeler, dönemin ABD Başkanı Richard Nixon'ın ve Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in 11 Eylül 1973 faşist darbesinde CIA aracılığıyla önemli bir rol oynadıklarını ortaya koyacaktı. Şili deneyimi, diğer şeylerin yanı sıra sosyalizme barışçı yoldan geçişin olanaksız olduğunu bir kez daha gösterecek ve Kıvılcımlı'nın devlet ve devrim sorununa yaklaşımının tamamen sakat ve hatalı olduğunu ortaya koyacaktı.

Kıvılcımlı, "devrim" dediği hedefe barışçı denebilecek bir yoldan erişilebilmesini olanaklı görmek ve halkın mevcut devlet mekanizmasını ele geçirerek kendi amaçları için kullanabileceğini varsaymak suretiyle Marks ile Engels'in devlet ve devrim teorisine bütünüyle ters düşmüş olmaktadır. Anımsanacağı üzere o şöyle diyordu:

Halk Cephesi'nin **Özgücü** olan **İşçi Sınıfı** ile **Proletarya Aydınları**: Küçükburjuva tabakaları ile candan ittifak yapıp, Orta Tabakaları **nötrale** edebilirse, (Finans-Kapital+Tefeci- Bezirgân) Cepheyi yenik düşürebilir. Türkiye'nin **'Devlet Sınıfları'** gelenek-göreneklerinden yararlanıp, Orta Tabakaları iyilikdiler (hayırhâh) durumda, tarafsızlıktan da ileri senpatizan duruma getirirse, Devrim sancılarını herkes için en çok **'ılımlaştırmış'** olur."⁽²⁰⁾

Kıvılcımlı'nın işçi sınıfı ile "proletarya aydınları"nı biraraya getirerek anti-Marksist bir "özüç" ya da "özüç"- "vurucu güç" bağlaşması oluşturma yolundaki ekzantrik girişimini şimdilik bir yana bıraksak bile, başını işçi sınıfının çektiği gerçek bir devrimin nasıl olup ta orta tabakaları, yani orta burjuvaziye "tarafsızlıktan da ileri senpatizan duruma getirebileceği merak konusudur. (Bu konuya aşağıda yazarın orta burjuvazi/ vahşi işverenlere yaklaşımını ele alırken yeniden döneceğim.) "Proletarya aydınları" ile kolkola girmesi öngörülen işçi sınıfının, orta burjuvaziye de bir bağlaşık, yani "ileri senpatizan duruma getir"eceği bir devrimin ne menem bir devrim olacağı tahmin edilebilir. Aslında Kıvılcımlı'nın gönlünde yatan, gerçek bir halk ya da proleter devrimi değil, 27 Mayıs türü bir darbe, daha doğrusu onun biraz daha radikal bir versiyonudur. Kıvılcımlı, böyle bir "devrim"in hiç de zor olmadığı düşüncesindedir:

"Kimdi o, milletin ruhu bile duymaksızın deli gömleği giydirilerek enterne ediliveren Cumhurbaşkanı polisin kabadayısına dek 500 kişicik?... 1929 yılı resmî istatistiklerinde 50 kadar Banka, 50 kadar Ticaret, 50 kadar Sanayi ŞİRKET'ini güden hepsi topu 500 Finans Kapitalist saymıştık. Onlar (yahut az değişiklikleri olan) bu sayıyı sayılı 500 kişiceğiz. Yassıada'da güneş banyosuna yassıldıkları gün, kendi partilerinde yazılı, radyolarında boyuna gönüllü arslanlar gibi kükreyip kainata meydan okuyan milyonlarca kişiden **BİR TEKİ**, penceresini açıp sokağın kaldırım taşına olsun: **'Yapma, etme!'** diye bağırmadı: Öküz ölmüş, ortaklık bozulmuştu!.. O bir avuç ortaklığın (**ŞİRKETİN**) bütün marifeti : Milletin hayatında yapma işsizlik ve pahalılık yaratarak insanlarımızı bir lokma ekmek için birbirlerine düşürmekte. Bütün gücü: Kardeşi kardeşe vurduran ecnebi entelicenslerinin emrinde borç ve baskı kumpasları kurmaktı.

"Hangi ihtilal, ne Devrimi, canım? Piknik televizyonunda, rahat nefes alınarak seyredilen, tabancası elinde **'DÜŞÜK'** bir gizli ve tehlikeli gangster çetesinin suçüstü yakalanışı ortada... Bir tümen asker, bir namus delisine yaylın ateşi mi açacak? Mermisine yazık. 30 milyon Türk 500 sapığa karşı **'Kanun dışı'** davranışa tenezzül etmez. Görmesi, tanınması, aldanmaması yeter. Suçluyu tükürüğüyle boğar."⁽²¹⁾

"Ama, bu müthiş görüntüsüne karşın, finans kapital özüçü, o uzun tarih deneyimleriyle çok kolay soyutlanan bir sınıftır. 27 Mayıs'ta da onu gördük. Hatırlarsınız, devrim oldu o bir avuç finans kapital alınıp da Yassıada'ya atılınca, beride o onbinlerce tefeci-bezirgân taşra hacıağalarından hiçbir tanesi kılını bile

kıpırdatmadı.

“Demek ki Türkiye’deki devrimci olaylar sırasında, vurucu güç rolünü bilinçle yapabilirse, başarabilirse, finans kapitalin kendisi, bir avuç adam olarak, âdeta bir adliye takibatıyla egemenliğinden uzaklaştırılabilir. 27 Mayıs bunu yapmıştır.”⁽²²⁾ O, Demokrat Parti hükümetini deviren 27 Mayıs 1960 askerî darbesi dönemini tartışırken şöyle diyordu:

“Devrilen finans kapital iktidarı mıydı? Açıkça oydu. 27 Mayısçılar öyle sanmadılar. ‘Kişileri’ devirdiklerine inandılar.”⁽²³⁾

“27 Mayıs’ta finans kapitali bir vuruşta sırtüstü düşüren devrimciler de bu devletlû küçük burjuvalardır. İstanbul bir binbaşının, Ankara bir yüzbaşının vurucu gücüyle düştü.”⁽²⁴⁾

Ama, 27 Mayıs türü bir “devrim” ile sadece bir proleter devrimi arasında değil, onunla herhangi bir radikal demokratik devrim arasında da dağlar kadar fark vardır. Kıvılcımlı, sömürücü sınıfları bir varlık ya da yokluk sorunuyla karşı karşıya getirecek olan bir proleter devriminin göğüs germek zorunda kalacağı güçlük ve saldırıları fazlasıyla küçümsemekte ya da belki de anlayamamaktadır. Her şeyden önce o “finans kapital”ın iktidarının, ancak ve ancak, başını proletaryanın devrimci partisinin çektiği sömürülen yığınların ayağa kalkması ve burjuvazinin devlet aygıtını etkisiz hâle getirmesi/ yerlebir etmesi yoluyla yıkılabileceğini anlamıyor. Dahası o, sözkonusu olan, siyasal iktidarın bir burjuva fraksiyonundan bir diğerine geçmesi değil de, sömürülen yığınların damgasını vurduğu gerçek bir devrim olduğuna göre, ona önderlik edenlerin, bu “tehlikeli hastalığın” kendilerine de bulaşmasını kesinlikle istemeyecek olan komşu ülkelerin burjuva devletlerinin ve emperyalist burjuvazinin müdahalesi olasılığını da hesaba katmaları gerektiğini de anlamıyor.

Bu pratikte bizi, olası bir Türkiye devriminin ABD ve Batı Avrupa emperyalistleriyle karşı karşıya gelmesi sorununa getirir. Evet, Kıvılcımlı’nın stratejik planındaki bir başka önemli eksiklik onun, Türkiye’nin Batı emperyalist bağlaşması içinde tuttuğu yeri hemen hemen hiç dikkate almamış olmasıdır. Onun emperyalist devletlerin, CIA başta olmak üzere istihbarat örgütlerinin Türkiye’nin iç işlerine müdahalelerinin boyutlarını ve Türkiye devriminin anti- emperyalist yanını ve görevlerini alabildiğine önemseydiği ve hattâ abarttığı, neredeyse herşeyi CIA gibi örgütlerin oyunlarına bağladığı dikkate alındığında bu eksiklik daha da göze batır hâle gelir. Anımsanacağı gibi Kıvılcımlı devrim kavgasını “İkinci Kuvayimilliyecilik” olarak ve halk güçlerinin devirmesi gereken güçleri de GERİCİ EMPERYALİZM CEPHESİ olarak nitelemekte ve “finans kapital” olarak adlandırdığı Türk büyük burjuvazisini neredeyse emperyalizmin basit bir uzantısına indirgemektedir. Oysa, görece büyük ve emperyalistler arası güç dengeleri bakımından da önemli sayılabilecek bir ülke olan Türkiye’nin konumu ve içinde yer aldığı bölgenin jeopolitiği; Türk büyük burjuvazisini devirmeye kalkışacak olan bir devrimin, Batılı emperyalistlerle ve/ ya da onların uzantısı olan bölge devletleriyle hesaplaşmaya hazır olmasını gerektirir. Yani Türkiye’de devrim yapma görevi, hiç de yazarın göstermeye çalıştığı gibi kolay değildir ve asla hafife alınamaz.

Dolayısıyla Kıvılcımlı’nın, “bir avuç adam”dan ibaret saydığı “finans kapital”ın “âdeta bir adliye takibatıyla egemen konumundan uzaklaştırılabilir”eğini sanmak, bu sömürücü katmanın 27 Mayıs türü bir askerî darbeyle devrilebileceğini öngörmek, herhâlde saflıktan da öte bir şeydir. Bu saptama, bugün olduğu gibi Kıvılcımlı’nın bu konuyu tartıştığı 1960’lı yıllar için de üç aşağı beş yukarı geçerliydi. Ne böyle bir egemen sınıfın, o an iktidarda bulunan burjuva siyasal partisi ya da partileriyle sıkı ya da çok sıkı ilişkileri olmasından yola çıkarak, o partinin / partilerin siyasal iktidarının yıkılmasının mutlaka BU EGEMEN SINIFIN İKTİDARININ DA yıkılması demek olduğu düşünülebilir; ne de ABD/ NATO güçlerinin Türkiye’de gündeme gelebilecek olan bir devrimi kayıtsızlıkla seyretmeleri beklenebilir. Böyle düşünmek, Marksizm-Leninizmin ABC’sinden ve kapitalist sistemin doğasından büsbütün habersiz olmak demektir.

Demek oluyor ki, Kıvılcımlı’nın bu yaklaşımı, yani finans kapitalin “bir adliye takibatıyla egemen konumundan uzaklaştırıl”masına dayalı devrim tezi; dünya, bölge ve Türkiye burjuvazisi ve halklarının gerçekleri ve tarihsel deneyimleriyle de hiçbir biçimde bağdaşmaz. Daha da ilginç başka bir makalesinde, Kıvılcımlı’nın kendisi de bunu, yani Bayar-Menderes kliğinin devrilmesinin finans-kapital iktidarının devrilmesi anlamına *gelmediğini* dolaylı bir biçimde de olsa kabul edecek, yani bu eleştirinin haklı olduğunu teslim edecekti:

“Türkiye, Orta Doğu gelenekleri ile, ikide bir egemen politikada işlenmiş bütün suçlar için öyle bir günah çıkartma **tekesi** bulmakta pek ustadır. DP çağının günah tekesi: **Menderes** oldu. Astık kurtulduk. Menderes’i Menderes yapan ve oynatan asıl (Tefeci-Bezirgân+Finans- Kapital) sınıfları anadan doğma suçsuz ‘**piyru pâk**’ sayıldılar. Tekel ve vurgun, eskisinden daha görülmedik ölçülerde aldı yürüdü.”⁽²⁵⁾

Ama dahası var: Bir işçi-emekçi devriminin gerçekleştirilmesi, iktidarın ele geçirilmesiyle bitmez. Çünkü böyle bir devrimin gerçekleştirilmesinin ardından onun savunulması ve pekiştirilmesini içeren bir başka evreye girilecektir. Yani işçi sınıfı ve bağlaşıkları ele geçirdikleri iktidarı, devrilen, ama yenilgiyi kolay kolay kabul etmeyecek olan sömürücü sınıfların ve onların gerici iç ve dış bağlaşıklarının tarihin tekerleğini geriye döndürmeyi amaçlayan saldırılarına karşı savunmak zorunda kalacaklardır. Lenin bir yerde şöyle diyordu:

“Eğer sömürücüler bir tek ülkede yenilmişlerse ve birçok ülkede zamandaş devrim ender bir istisna olduğundan, tipik durum kuşkusuz budur, sömürülenlerden *daha da güçlü* kalırlar, çünkü sömürücülerin uluslararası ilişkileri uçsuz bucaksızdır. Orta köylüler, zanaatçılar vb. arasında, sömürülen yığınların en az gelişmiş bir bölümünün de sömürücülerle birlikte yürüdüklerini ve yürümeye yatkın olduklarını, Komün de içinde (çünkü Versailles birlikleri arasında, -bilginler bilgini Kautsky’nin ‘unuttuğu’ şey, -proleterler de vardı), daha önceki *bütün* devrimler göstermiştir.

“... Sömürücüler -son, umutsuz bir savaşta, bir savaşlar dizisinde- üstünlüklerinden yararlanmaksızın, sömürülenler çoğunluğunun iradesine, iyilik taslayan alık Kautsky’nin tatlı imgeleme gücü dışında, hiçbir zaman boyun eğmeyeceklerdir.

“Kapitalizmden komünizme geçiş, koca bir tarihsel dönemdir. Bu dönem tamamlanmadıkça, sömürücüler bir geriye dönme umudunu, geriye dönme *girişimlerine* dönüşen bir umudu kaçınılmaz olarak korurlar. Bir ilk ağır yenilginin ardından, devrilmeyi hiç beklemeyen, buna hiç inanmayan ve bunun fikrini bile kabul etmeyen sömürücüler, öylesine tatlı bir yaşam süren ve şimdi ‘aşağılık halk’ın yıkım ve sefaletle (ya da ‘aşağılık’ çalışmaya...) mahkûm ettiği aileleri bakımından yitirilmiş bulunan ‘cennet’i yeniden ele geçirmek için, on kat artmış bir güç, zorlu bir öfke; yüz kat artmış bir düşmanlık ile savaşa atılırlar. Ve sömürücü kapitalistlerin arkasında da, -bütün ülkelerin onlarca tarihsel deneyler yılının gösterdiği gibi- duraksayan ve sallanan, bugün proletaryayı izleyen ve yarın, devrimin güçlüklerinden gözü yılacak, işçilerin ilk bozgun ya da yarı yenilgilerinden korkuya kapılan, şaşkına dönen, durmadan gidip gelen, sızlanan... tıpkı bizim menşevik ve devrimci-sosyalistlerimiz gibi bir kamptan öbürüne koşan geniş küçük burjuva yığını vardır.”⁽²⁶⁾ Rusya’da ve diğer bazı ülkelerde yaşanan proleter devrimi deneyimleri Lenin’in bu saptamalarını bütünüyle doğrulamışlardır.

Lenin’in bu saptamalarından ve Türkiye ve Ortadoğu’nun gerçeklerinden habersiz gözükten ve *Halk Savaşının Planları* adlı kitabında ve başka yerlerde 27 Mayıs’a göndermelerde bulunan

Kıvılcımlı’nın “devrim” stratejisinin aslında, 27 Mayıs 1960 askerî darbesinin daha ileri, daha radikal bir versiyonu olarak tasarlandığı bellidir. Yazar, gerici sınıfsal niteliği bir yana Türk ordusunun onyıllardır, Kürt, Ermeni, Rum vb. düşmanlığıyla, koyu bir şovenizm ve militarist bir ruhla biçimlendiğini ve yüzyıllardır, derin ve köklü bir devleti ve düzeni koruma refleksiyle donanmış olduğunu unutmakla / görmezden gelmekle kalmamaktadır; o, 1960’lı yıllarda Türkiye’de kapitalizmin gelişmesinin sınıf çelişmelerini daha da keskinleştirdiğini ve orduyu mülksahibi sınıflara daha da yakınlaştırdığını da gözönüne almamaktadır. 27 Mayıs 1960 darbesi, orta kademedeki subayların hoşnutsuzlukları temelinde yükselen ve son çözümlemede burjuvazinin iki ayrı fraksiyonu arasındaki bir hesaplaşmaydı; bu hareket asla geçmişle radikal bir kopuşu ve köklü bir toplumsal dönüşümü öngörmüyordu. Bu hareketin bir sosyalist devrim modeli, hattâ sosyalist devrime kapı açacak bir model olarak sunulması, tek sözcükle saçmadır. Önemli bireysel istisnalar bir yana konmak kaydıyla, orta kademedeki subayların; işçi sınıfını ve kent ve kır yoksullarını iktidara getirecek, burjuvaziyi mülksüzleştirecek ve üretim araçlarının özel mülkiyetine son verecek bir toplumsal devrime katılmalarını beklemek, hayal görmekten de öte bir şeydir.

Bir an için Kıvılcımlı’nın beklentilerinin doğrulandığını, örneğin 12 Mart 1971’e öngelen günlerde ordu içinde var olduğu bilinen ve darbenin hemen ardından tasfiyesine girilen “sol cunta”nın iktidarı ele geçirdiğini varsayalım. Türkiye’nin o günkü sınıf ilişkileri içinde böylesi bir hipotetik cuntanın, 27 Mayısçıların yaptığından daha fazlasını yapabileceğini, bir sosyalist devrimin yolunu açabileceğini düşünebilir miyiz? Kesinlikle hayır. İktidara gelmiş olması hâlinde böylesi bir “sol cunta” büyük olasılıkla, devireceği Adalet Partisi hükümeti üyelerine karşı bazı önlemler alacak ve AP yöneticilerini yargılayacak, Kemalist ve milliyetçi demagojinin düzeyini yükseltecek, “dinsel gericilik tehlikesi”ne karşı savaşıma girişecek ve kendi denetimi altında yeni bir hükümet kuracaktı vb. (Ve tabii ki o, zaman yitirmeksizin Kürt ulusunun siyasal öncülerine karşı da harekete geçecekti.)

Ama bu hipotetik cunta, üretim araçlarının özel mülkiyetini ortadan kaldırmaya ya da hattâ kısıtlamaya girişmeyecek ve -devirdiği hükümete yakın bazı isimler dışında- büyük burjuvaziyi hedef almayacaktı. O; ne işçi sınıfının bağımsız devrimci rolünü oynamasını kolaylaştıracak önlemler alacak ve ne de Türkiye’yi içinde yer

aldığı Batı emperyalist blokundan koparacaktı. Hattâ o çok büyük olasılıkla, ilk günlerin balayı havası geçtikten sonra, kendisinden, daha ileri toplumsal ve siyasal önlemler almasını talep edecek olan sol ve devrimci güçleri denetim altına almaya ve büyük olasılıkla da tasfiye etmeye girişecekti. O günlerde siyasal iktidarı eline geçirebilecek olan böylesi bir hipotetik “sol cunta”nın Türkiye’yi ABD’nden ve NATO’dan uzaklaştırarak Sovyetler Birliği’nin başını çektiği bloka yaklaştırması ve “tarafsız” olarak nitelenebilecek bir dış politika izlemeye yönelmesi olasılığı elbette yadsınamaz. Ama Batı ve Doğu blokları arasındaki siyasal-askerî güç dengesini ciddi boyutlarda etkileyecek olan böylesi bir girişime ABD ile NATO’nun karşı çıkacağını, hattâ maceracı bir çizgi izlemekten yana olmayan Sovyetler Birliği’nin bile Türkiye gibi bir ülkenin saf değiştirmesine pek sıcak bakmayacağını tahmin etmek zor değil. Her halükârda bir “sol cunta”nın bu sayılanların yanısıra, en fazla ekonomide devlet sektörünün ağırlığını özel sektörün aleyhine değiştirmeye kalkışabileceğini, daha “tarafsız” bir dış politika izlemeye çalışabileceğini, ama dışa bağımlı kapitalist düzenin temel parametrelerini değiştirmeyi aklının ucundan bile geçirmeyeceğini söyleyebiliriz.

Yukarda, IV. Bölüm’de de belirtmiş olduğum gibi komünistler, burjuva ordusunun tabanında ve alt kademelerinde devrimci ajitasyon, propaganda ve örgütlenme yapmakla ve bu alanda ortaya çıkabilecek olanaklardan yararlanmakla yükümlüdürler. Ve onlar; sınıf savaşımının yoğunlaştığı, egemen sınıf bloku içindeki çelişmelerin keskinleştiği konjonktürlerde ya da az çok ilerici bir askerî darbenin gerçekleşmesi hâlinde, mülksahibi sınıfların saflarında oluşabilecek çatlaklardan; işçi sınıfının, diğer ezilen katmanların, devrimci demokrasinin ve komünizmin mevzilerini genişletmek için yararlanmakla da yükümlüdürler. Ama bütün bunların, iktidarı işçi sınıfının ve onun bağlaşıklarının devrimci kitle eylemine DEĞİL, kurum olarak orduya ve burjuva / küçük- subaylarına dayanarak ele geçirmeyi öngören Kıvılcımlı’nın ordu merkezli “devrim” stratejisiyle hiçbir ortak yanı yoktur. Marksist-Leninistler burjuva ordusundan devrim beklemeyi ve stratejilerinde orduya merkezî planda yer vermeyi asla düşünmezler. Tarihsel deneyim, tarihin kitleler, daha doğrusu kendi meşru hak ve özlere için savaşım veren emekçi kitleler tarafından yapıldığını yeniden ve yeniden ortaya koymuştur. Yazarın “devrim” stratejisi ise, işçi sınıfının yanına ilştirilen ve “özgüç”ün bir ögesi olarak nitelenen ve “ilerici subaylar”dan başka bir şey olmayan “proletarya aydınları”nın iktidarı bir vuruşla ele geçirmesi üzerine kuruludur. Kıvılcımlı’nın bu reformist yaklaşımı onu, sadece 27 Mayıs gibi görece ilerici askerî darbeleri savunmaya değil, -12 Mart darbesi örneğinde olduğu gibi- gerici ve faşist askerî darbelerden “devrim” beklemeye de götürmektedir.

Geçerken Kıvılcımlı’nın bir başka tutarsızlığına değinelim. Yazar, “ordu gençliği” ya da “proletarya aydınları”nı devrimin özgüçlerinden biri saymakta, ancak bu katmanla AYNI ideolojik-siyasal platformda duran, hattâ -ortak darbe girişimleri hesaba katıldığında- AYNI örgütlenmeler içinde yer alan sivil aydınları özgücün dışına koymaktadır. O bu bağlamda, yer yer eleştirmekle birlikte 27 Mayıs darbesini yapanları övmekte, ama 27 Mayısçılar’la AYNI siyasal çizgiyi savunan ve sol Kemalist eğilimli sivil aydınların oluşturduğu YÖN hareketini yıkıcı bir eleştiriye tâbi tutmakta ve âdeta yerden yere vurmaktadır. Kıvılcımlı işte bu sivil aydınların oluşturduğu YÖN hareketinin eleştirisini bir kitabının (27 Mayıs, Yön’ün Yönü, Devletçiliğimiz) ana konularından biri yapacaktı. Onun, özelde YÖN hareketini ve genelde ordudan “sol” bir darbe beklentisi içinde olan aydınları eleştirmesine hiçbir itirazımız olamaz. Ama bu sivil-asker ayrımı neden yapılıyor? Acaba Kıvılcımlı’nın böyle bir ayırım yapmasının nedeni, 27 Mayıs darbesini yapanların silâhlı, ama bu sivil aydınların silâhsız olması mıdır? Büyük olasılıkla evet. Yazarın bir dizi gerici siyasal figür ve kliği iktidarda olduğu dönemde övdüğünü biliyoruz. Ve onun böylesi eleştirileri yaparken orduyu hedef almamaya her zaman ve en üst düzeyde özen gösterdiğini de biliyoruz. O, Osmanlı deneyimini ele alırken de orduyu gene koruyor, devletin diğer kurumları zamanla yozlaşırken, ordunun, -sahip olduğu varsayılan- devrimci nitelik ve geleneklerini yüzlerce yıl boyunca muhafaza ettiğini savunabiliyordu. Yazarın, yukarda VI. Bölüm’de ele aldığım ve pro-kapitalist tutumlarına işaret ettiğim 27 Mayısçılara, hattâ gerici-faşist 12 Martçılara böylesine olumlu yaklaşmasının ve sivillerle askerler arasında net bir ayırım yapmasının altında yatan faktörün ne olduğu tahmin edilebilir. Bütün bunların altında Kıvılcımlı’nın, güce tapma eğiliminin yattığını ve bu eğilimin onun bu aptalca sivil-asker ayrımını yapmasında belirleyici rol oynadığını söylemek, herhâlde bir haksızlık olmayacaktır.

O bu kitabında, başını Doğan Avcıoğlu’nun çektiği ve ağırlıklı olarak sol Kemalist eğilimli aydınların oluşturduğu YÖN hareketinin 20 Aralık 1961 tarihli kuruluş bildirisine imza atanlar için şöyle diyordu:

“İmza atanlara bakınca, Yön’ün bir kapıkulu atmosferi içinde doğduğu ve bir kapıkulu dergisi olacağı anlaşıyordu.”⁽²⁷⁾ Kıvılcımlı, YÖN hareketinin ekonomik devletçiliği ya da devlet işletmeciliğini savunmasını eleştirirken ise şöyle diyecekti:

“Yönizm, ‘aydınlar’ dediği kapıkullarını özgüç sayıyor... Kapıkullarının işsiz ve aç kalmaktansa, devlet sektörünü

savunacakları kendiliğinden anlaşılır. ”⁽²⁸⁾

Ama aynı “Yönizm” ve “kapıkullarını özgüç say”ma suçlaması Kıvılcımlı’nın kendisi için de, hem de daha fazlasıyla geçerli değil mi? Yazarın kendisi de, üniformasız değil ama üniformalı kapıkullarını “proletarya aydını” görkemli adıyla kutsamak suretiyle ona “vurucu güç” misyonu vermiyor ve onu işçi sınıfının temel bağlaştığı saymıyor mu? Veriyor ve sayıyor tabii. Kendisine haksızlık yapmamak için Kıvılcımlı’nın, silahlı kuvvetlerin başındakilerle, “özgüç say”dığı / onun İÇİNE yerleştirdiği “ordu gençliği”ni birbirinden ayırdığını belirteyim. O, ordunun yüzde 99’uyla bu kurumun başındakileri birbirinden ayırdıktan sonra şöyle diyordu:

“Özel teşebbüsü her ne pahasına olursa olsun Türkiye’de geliştirmek için kurulmuş olan devletçiliğimiz sermayesine midelerinden bağlı kapıkulu zümreleri... Silâhlı kuvvet başları, bu ikinci devletçi zümrelerden başkası olamazdı. ”⁽²⁹⁾

“27 Mayıs silâhlı kuvvetlerin eseri idi. Silâhlı kuvvetlerin yüzde l’i büyük burjuva devletlûları, yüzde 99’u küçük-burjuva kapıkullarıdır. İster silâhlı, ister silâhsız olsun küçük- burjuvazi, modern bir sosyal sınıf değildir. Ya üst (finans-kapitalist) zümrelere katılmak ve sıvrılmak ‘mutluluğuna’ kavuşacaktır (paşalar gibi), ya da alt (işçi) sınıfına karışıp onun kaderini paylaşacaktır. ”⁽³⁰⁾

Bu ayırım gerçek yaşamda hiç de böyle net ve kesin değildir. Dolayısıyla Kıvılcımlı’nın, ordu da içinde olmak üzere “kapıkulu zümreleri”nin “Özel teşebbüsü her ne pahasına olursa olsun Türkiye’de geliştirmek için kurulmuş olan devletçiliğimiz sermayesine midelerinden bağlı” oldukları saptaması yerinde ve doğrudur. O hâlde düzen ve statükodan yana olanların / kendilerini devletin gerçek sahibi ve savunucuları sayan üniformalı kapıkullarının oranı yüzde 1’den çok daha yüksektir. Kıvılcımlı’nın ordunun tepedeki yüzde 1’le geriye kalan yüzde 99 arasındaki mesafeyi vurgulamasına cepheden karşı çıkmayabiliriz. Ancak o, bu yüzde 99’un “alt (işçi) sınıfına karışıp onun kaderini paylaşa”ğını söylerken bu katmanın devrimci potansiyelini büyük ölçüde abartmakta ve yanlış bir noktaya savrulmaktadır. Zaten yazarın kendisinin de “bir kapıkulu atmosferi içinde doğduğu”nu kabul ettiği bu yüzde 99’un ancak çok küçük bir kısmı, “işçi sınıfına karış”abilir, onun kaderini paylaş”abilir ve devrimci bir ortamda ondan yana olabilir. Kaldı ki bu kitap boyunca gördüğümüz gibi Kıvılcımlı, bu saptamalarına da bağlı kalmamakta, sadece genç subaylardan değil, gerici ve faşist generallerden de devrimci adım ve atılımlar beklemekte, yani zaman zaman YÖN hareketinin de gerisine düşmektedir. Ordunun tepedeki yüzde l’ine gelince, o katman ve onun peşinden gidenler zaten öteden beri “finans kapitalist zümre”nin ayrılmaz bir parçasıydı ve bundan böyle de öyle olacaklardır.

Ordunun ya da onun bir bölümünün, iktidarda bulunan burjuva partisini bir askerî darbeyle devirmesine değinirken, “finans-kapital”in “âdeta bir adliye takibatıyla egemenliğinden uzaklaştır”ılabilmesini olanaklı gören yazar aynı değerlendirmeyi, 12 Mart 1971 askerî darbesi için de yapıyor. Burada bir abartma yaptığım sanılmasın. Kemalizmin ya da Atatürkçülüğün kapitalizme KARŞI OLMAYI GEREKTİRDİĞİ yolundaki safsatayı bir kez daha yineleyen Kıvılcımlı, ordunun mantıksal olarak “tekelci kapitalist çağdaş uygarlığı” reddetmesi ve “Sosyalist çağdaş uygarlı”ğı benimsemesi gerektiğini savunuyor. Oysa, “ulusal kurtuluş” savaşı döneminde, yani yukarıda VII. Bölüm’de ayrıntılı bir biçimde ele aldığım zor koşullarda geçici olarak sol ve sosyalist bir söylem kullanan Mustafa Kemal’in daha sonraları kendisinin ve partisinin siyasal konumunun ne olduğunu yeterince açık bir tarzda ortaya koyduğu ve sola ve sosyalizme hiç de sempatiyle yaklaşmadığı biliniyor. Bir askerî-faşist darbenin mimarlarından demokratik önlemler almasını beklemekle yetinmeyen, daha da ileri giderek onlardan “SOSYALİST ÇAĞDAŞ UYGARLIK” bekleyen istisnâ bir solcu tablosu çizen yazar aynen şunları söylüyordu:

“Şimdi ortada bir MUHTIRA var. Bu ordunun en azgın alaturka faşist Finans-Kapital ajanı Demirel kabinesini deviren ÜLTİMATOMU oldu...

“Bugün yeryüzünde var olan iki zıt çağdaş uygarlıktan hangisi ‘İnkılâp Kanunlarını’ benimser? Apaçıktır: Sosyalist çağdaş uygarlık inkılâpçıdır, devrimcidir.

“Ordu muhtırası: ‘Atatürkçü bir görüşle’ ‘İnkılâp Kanunlarını’ benimsediğine göre, dökülen, çöken tekelci kapitalist çağdaş uygarlığı peşin peşin reddetmiş olmalıdır. Mantık bunu gerektirir.”⁽³¹⁾

Gerçekten de son derece “orijinal”, ama aynı zamanda tuhaf ve gerici bir mantık!

Son olarak şunu söyleyeyim. Burada Kıvılcımlı’nın bir kez daha Türk ordusunun, kapitalist ya da sosyalist sistemlerden birini *benimseme ya da seçme özgürlüğüne* sahip olduğu varsayımından hareket etmesinin ve dolayısıyla tarihsel determinizmi yadsıması ve onun yerine voluntarizm ve subjektivizmi geçirmesinin yeni bir örneğini görüyoruz.

Kıvılcımlı'nın Stratejik Planının Diğer Sorunları

Kıvılcımlı'nın devrim stratejisi başka bazı eksikliklerle de sakatlanmıştır. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

- a) Kürt halkı ve ulusal hareketinin devrimci potansiyelini görmezden gelme ya da yok sayma,
- b) Alevi emekçileri ve halkının devrimci potansiyelini görmezden gelme ya da yok sayma ve
- c) Zengin köylülük ya da kır burjuvazisi / tarım kapitalistleri diye nitelenen sömürücü katmanı görmezden gelme ya da yok sayma. Bunları sırasıyla ele alalım.

Yazarın, 1960'lı yılların ikinci yarısında genel kitle hareketinin yükselişine paralel olarak Kürt halkının büyüyen uyanış ve direnişini inatla görmezden geldiğini, hattâ bu harekete devletin ve siyasal gericiğin gözlükleriyle baktığını VIII. Bölüm'de görmüştük. Bu nedenle burada bu konu yeniden ele alınmayacak. Gerek Marksist-Leninist teori, gerek kendisinin 1930'ların başlarındaki devrimci tutumu ve gerekse Kürt ulusal hareketinin 1980'lerin ikinci yarısından bu yana oynadığı görece devrimci rol, yazarın bu sosyal-şoven yaklaşımını mahkûm etmeye yeter.

Öte yandan, bazı istisnalar bir yana bırakılırsa Kıvılcımlı'nın kitapları ve makalelerinde Alevi halkı ve onun ilerici / devrimci potansiyeli hakkında ciddi ve kapsamlı bir değerlendirme bir yana, hemen hemen hiçbir değerlendirmeye rastlamadığımı söyleyebilirim.

Yazar, özellikle 1930'lann başlarında, Türkiye ve Kürdistan'ın devrimci siyasal bilinçten yoksun emekçi köylü yığınlarının öfke ve hoşnutsuzluğunun aldığı dinsel görünüm, bu yığınların devrimci potansiyeli ve onların bağrında yatan saklı enerjiyi harekete geçirmenin yolları üzerinde hayli kafa yormuş, hattâ dinin ve gerici tarikatların etkisi altındaki emekçi köylülerin bile uygun koşullar oluştuğunda devrimci proletaryanın yedeği hâline gelebileceğini düşünmüştü. Örneğin o, "Müttefik: Köylü" başlıklı çalışmasında şöyle diyordu:

"Fakat tarikatlar, her zaman pasif birer esrar dayanıklılığı olarak kalmaz. Zaman zaman en kızıl isyancı liderler yetiştirerek, ezilen sınıfların bütün dileklerini bir atılımda gerçekleştirmek için ortalığı kana boyayan tarikatlar, İslâm-Türk tarihinde kitapların yazdığından yüzler ve binlerce kez daha sık ve kuvvetle görünürler. Medine ve Mekke kapılarına kadar bütün Irak'ta yıllarca zafer kazanmış bir köle-işçi devleti kuran Karmitiler'den, Anadolu beylerbeyi (Karagöz) Paşayı bütün ordusuyla birlikte yok eden ve tarihlerde 'Şeytan Kulu Vaka' denen geniş Anadolu ezilmişlerinin isyanını patlatan Karabıyık hamlesine kadar bütün ayaklanmalar, hep halkın içinde örgütlenen, onun dileklerinden esin ve hız alan gizli din tarikatlarının eseridir.

Tarikatlar, bugün genellikle küçük-burjuva ve özellikle köylü gibi en zâlim bir yazgının silindiri altında ezilip suyu çıkarılan sınıf ve tabakalar içinde yaşıyor. Özellikle kapitalist sömürücülüğün kasaplık koyunu hâline gelen köylülük için, yeni bir hayat ve toplumsal düzen arama çaresizliği, kara cahillik koşullarının gübresi üstünde kuvvetle kol salmış ve her türlü metafizik önyargıların esiri olarak kalmış olan köy psikolojisi içinde, ancak din ve tasavvufu peçelenmiş eğilim ve hareketler, tarikatlar doğabilir ve yaşayabilir. Kapitalist dünyanın her yanında ezilen köylü ıstırabını kutsal kıyafette görür ve göstermekten henüz kurtulamaz."⁽³²⁾

O daha sonra Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da kaldırılmasına göndermede bulunurken şunları söylüyordu:

"Yeniçeriliğin kaldırıldığı günden itibaren Bektaşilik en kanlı saldırılara uğradı. Ve bu yüzden âdeta dağlara ve ormanlara kaçıp sığınmak zorunda kaldı. Bektaşiliğe yapılan bütün baskılara karşın 'kızılbaşlık'ın hâlâ iç köylerde kuvvetle yaşadığına her gün bizzat burjuva basınında ikide bir rastlıyoruz."⁽³³⁾ Kıvılcımlı bu konuyu ele aldığı bir başka yerde, aslında Alevilik ile onun evcilleştirilmiş ve devletleştirilmiş bir versiyonu olan Bektaşilik arasındaki ayrımı net olarak koyamamakla birlikte birincisinin dıştalandığı ve yasaklandığının altını haklı olarak çizmekteydi:

"Fakat asıl büyük çalışkan yığın, köylü kitlesi, her türlü fiili teşkilâtın mahrumdur. Gerçi ilk zamanlar, meselâ Ahi Evran'ın esnaf loncası tarikatına karşılık, Hacı Bektaş Veli'nin köy Bektaşiliği teşkilâtı vardı. Fakat, bunlar, ta Baba İshak zamanında başlayan ve Selçuk saltanatına öldürücü vuruşunu indiren müthiş köylü isyanları yapmışlardı. O yüzden hâkim idareci zümreler Bektaşiliği bir nevi harp keşişliğine çeviren yeniçerilikten başka her yerde soysuzlaştırmaktan geri kalmadılar. Devletin en büyük merkezî silâhlı kuvveti yeniçerilik 'peygamberimiz Hacı Bektaş Veli' diye gülbankın çekerken, köylerde Alevilik daima kanun dışı, ahlâk dışı bir günah ve münafıklık sayıldı. Daima gizli, yasak bir tarikat olarak hor görüldü. Ve hiç bir zaman köyün kendi ufak tefek iç işleri dışında dünya meselelerine Bektaşiliğin karışmasına, hele devlet politikasına el atmasına göz yumulmadı. Devletçe asla tanınmadı."⁽³⁴⁾

Ne var ki Kıvılcımlı, "ta Baba İshak zamanında başlayan ve Selçuk saltanatına öldürücü vuruşunu indiren

müthiş köylü isyanları yapmışlardı” demekle birlikte, yapıtlarında 15. ve 16. yüzyıllarda yoğunlaşan ve Osmanlı devleti ve ordusu tarafından kanlı bir biçimde bastırılan bu halk ayaklanmaları üzerinde durmamıştır. VII. Bölümde de değinmiş olduğum gibi, 1930’da meydana gelen ve son çözümlemede gerici bir nitelik taşıyan Menemen isyanında ve Nakşibendi tarikatında bile ilericilik öğeleri arayan Kuvâcımılı’nın, sadece Osmanlı dönemindeki Alevi- Türkmen ayaklanmalarını değil, Alevi emekçilerinin 1960’lı yıllarda kendisini göstermeye başlayan ileric / devrimci potansiyelini de görmezden gelmesi, tek sözcükle tuhaftır. Bunu daha da tuhaf kılan bir başka nokta daha var: Kuvâcımılı Alevi halkının, -kendisinin de büyük değer verdiğini söylediği- ilkel sosyalist toplum geleneklerinin kalıntılarını muhafaza ettiğini kanısındadır. Örneğin o, Yavuz Sultan Selim’i kınayıp Pir Sultan Abdal’ı ve Alevileri sahiplendiği ve Alevi köylerini övdüğü bir kitapçığında şöyle diyordu:

“Anadolumuzun dört bucağına serpişik Alevi köylerimizdendir. Alevi köyü, Orta Asya’dan kılıcı sıyrıp gelmiş göçebe atalarımızın içine girdikleri medeniyetin gelişkin sınıflı toplum reziletlerine en az bulaşmış topluluklarıdır... ”⁽³⁵⁾ O daha ilerde ise şunları söyleyecekti:

“Evet, ‘Alevi’, ‘Kızılbaş’, ‘Bektaşî’ kılıklı toplumcularımız, Ortaasya’dan beriye, çöken İslâm medeniyetini DİRİLTMEYE koşmuş ilkel SOSYALİZMimizin öldürülemedi canlı hücrecikleridir!”⁽³⁶⁾ Kuvâcımılı, *Halk Savaşının Planları* adlı yapıtında ise, “devrim” stratejisinde çok önemli, hattâ belirleyici bir rol biçtiği “vurucu güç” olgusunu, Osmanlı ve Türkiye toplumunda, Alevi halkının kolektif kişiliğinde yaşayan ilkel sosyalist toplum gelenekleriyle ilişkilendiriyor ve şöyle diyordu:

“O **Vurucu Güç**, belirttiği gibi, en derin ve en geniş **Tarih ve Toplum** olanaklarına dayanır. Onun için, hem **bugünkü Türkiye Toplumunun**, hem **dünkü Osmanlı İmparatorluğu’nun** türlü ilişki ve çelişkileri içinde o **Vurucu Gücün** en inanılmaz canlı elemanları ve etki-tepkileri yaşamaktan kalmamıştır. Toplum içinde ‘Alevi’ yahut ‘Türkmen’ adlı varlıklar, Eski Osmanlı İmparatorluğu’ndan birer parça olan özellikle **Arap ülkeleri** (Mısır, Cezayir, Libya, Sudan vb. vb.) devrimci örnekleri gözlerimiz önündedir. ”⁽³⁷⁾

Burada yazarın sık sık yaşadığı kafa karışıklığının bir başka örneğiyle karşı karşıyayız: O, Alevilikte somutlaşan ilkel sosyalist toplum geleneklerine değinirken bu geleneklerin varlıklarını, hem de yüzyıllar boyunca “vurucu güç”ün, yani Türk ordusunun *kurumsal yapısı içinde* sürdürdüğü türünden gerçekte bağdaşmayan bir sav ileri sürmektedir. Tabii o bu arada, Osmanlı tarihinde rastladığımız Alevi-Türkmen ayaklanmalarının işte tam da bu ordu tarafından kanlı bir biçimde bastırıldığını da görmezden gelmektedir. Türk ordusunun Yeniçeri Ocağı’nın kaldırıldığı 1826 yılı öncesi tarihini bir yana bıraksak bile, 1826’dan bu yanaki tarihi onun, Alevilikten etkilendiği ya da Alevi geleneklerini / onların izlerini taşıdığını gösteren herhangi bir veri sunmaz. Zaten yazarın kendisi de Türk ordusu ile Alevilik arasında bir ilişki olduğunu kanıtlama gereği duymamakta ve böyle bir girişimde bulunmamaktadır.

Sonuç olarak yazar Alevi halkının, Türkiye devrim stratejisi içinde mutlaka hesaba katılması gereken ileric / devrimci potansiyelini de hesaba katmamakta ve / ya da görmezden gelmektedir. Bunun önemli bir eksiklik olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’nin tarihsel deneyimi; Kürt, Alevi ve Müslüman-olmayan kökenlerden gelen kadro ve sempatanların komünist ve devrimci örgüt ve gruplar içindeki oranlarının, bu katmanların toplam nüfus içindeki oranlarına göre daha ya da çok daha yüksek olduğunu gösteriyor. Bu konuda yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlamamış olmakla birlikte, benzer bir saptamanın kitlesel işçi, emekçi köylü ve gençlik eylemleri için de geçerli olduğunu tahmin ediyorum. Adigeçen toplumsal katmanların uzun bir tarih süreci boyunca aşağılanmış, dışlanmış ve ezilmiş oldukları gözönüne alındığında böylesi bir orantısız katılımın nesnelerin doğası gereği olduğu anlaşılır. *Milliyet* gazetesinde 25 Kasım 2013’de Tolga Şardan imzası ve “Gezi’den kalanlar ve farklı bir analiz” başlığıyla yayınlanan yazıda söylenenler de; Türkiye tarihinin bu en büyük kitle eylemine katılanların önemli bir bölümünün Alevi olduğunu ortaya koyuyordu. Yazıda polisin, 28 Mayıs ile Eylül’ün ilk haftası arasında gerçekleştirilen Gezi Parkı eylemleri sırasında gözaltına alınanlar arasında bulunan 5 binden fazla şüpheliden oluşturduğu “ömeklem” grubu hakkında yaptığı “demografik analiz”den söz ediliyor ve bu şüphelilerin yüzde 78’inin Alevi kökenli olduğu belirtiliyordu.

Gelelim yazarın zengin köylülük diye nitelenen sömürücü katmanı görmezden gelme ya da yok sayma hatasına. Kuvâcımılı’nın hemen hemen bütün makaleleri ve kitaplarında öne çıkan sömürücü sınıf ve katmanlar finans-kapital ile tefeci-bezirgân sermayedir. Kuvâcımılı kendi katkısından söz ederken şöyle diyordu:

“**Eneski sosyalizm** (yani Hikmet Kuvâcımılı- G. A.), 1965 yılı kurulmuş ‘**Tarihsel Maddecilik**’ yayınlarına devam etti. ‘**Türkiye’de Kapitalizm**’ eseriyle Türkiye’de herhangi ciddi bir **Politika** anlayışı için temel olacak Sosyal **Ekonomi** ve **Sınıf** ilişkilerini özetledi. Türkiye: Büyük Şehirlerinde birkaç **yüz** Modern **Finans-Kapitalist** ile, Bütün Anadolu kasabalarında çöreklenmiş birkaç **bin** Antika **Tefeci-Bezirgân** ekonomik **sömürüsü** ve sosyal- sınıf zümre **tahakkümü** altında idi. Bu **Ekonomik** ve **Sosyal** yapı orijinalitesi kavranılmadıkça yapılacak her **Politik**

çıkış temelsiz ajitasyondan öteye geçemezdi.”⁽³⁸⁾

Kıvılcımlı bu egemen katmanların yanısıra bazan kentlerdeki vahşi / yaban işverenlerden, yani orta burjuvaziden ve kırlardaki toprak beylerinden söz eder. O, Türkiye devrimine ilişkin strateji planını sunduğu *Halk Savaşının Planları* adlı yapıtında, karşı-devrimci güçleri sayarken özgüç olarak finans-kapitali ve yedek güç olarak da tefeci-bezirgân sermayeyi anmaktadır. Kıvılcımlı, emperyalizm cephesiyle halk cephesi arasında bocalayan orta tabakalardan da söz ederken bunları; 1) Büyük aydınlar, 2) Orta ve Küçük İşverenler ve 3) Orta ve Küçük Emlak Sahipleri diye sayar.

Yazarın genel olarak yaban işverenlere, yani kent orta burjuvazisine ilişkin yanılsamalarını aşağıda daha ayrıntılı bir biçimde ele alacağım. Bu sorunun bir başka yanı da ikinci dönemin Kıvılcımlısı'nın, bu sınıfın kırlardaki karşılığı olan zengin köylülüğü unutmuş olmasıdır. O *Halk Savaşının Planları* adlı yapıtında ve *Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler* ve *Türkiye Köyü ve Sosyalizm* adlı kitapçıklarında ve bu konuyu ele alan diğer yazılarında, kırlardaki bu önemli sömürücü katmandan hemen hemen hiç söz etmemiştir. Ona göre kırdaki ve taşrada bulunan sömürücü katman neredeyse sadece tefeci-bezirgânlardan ibaret gibidir. Örneğin o, 1969'da yayımlanan bir makalesinde, “Kasabalarda örümcek ağlarını kurmuş” olduğunu belirttiği bu katman için şöyle diyordu:

“Halk çoğunluğunu bugün hâlâ OY DAVARI biçimine sokan odur. Bu şartlanmış zavallı yığınları tuza koşan kurbanlık koyun sağlığıyla Finans-Kapital peşinde sürüleştiren sürükleyen odur...

“... Bu sınıf Türkiye KÖYLERİNİ Sümerler çağından beri SÖMÜRGE'leştirmiştir. Türkiye köylülerimizi dünya yüzüne çıkartmayan, 'Köy Enstitüsü' kadar basit modem tekniğe ve kültüre bile kavuşturmayan ve her gün biraz daha halkımızı hep öbür dünyaya, 'AHİRETE' ismarlayan yolsuz güç, Tefeci-Bezirgân sınıfıdır. Bu sınıf köydeki kentteki mutlak ve zâlim ve müstebit SOYGUNUNU ve ETKİSİNİ yürütmek için gerekli en şeytanca domuzuna yolları yüzyıllar boyu, baba mirası olarak benimsemiş ve büyük bir bilinçle uygulamıştır, uygulamaktadır da.”⁽³⁹⁾

Yazar sanki Türkiye'deki büyük toprak sahiplerinin ve zengin köylü katmanının yerine de tefeci-bezirgân sınıfını geçirmiş gibidir. Oysa Türkiye'de 1965'te nüfusun yüzde 65.6'sı ve 1970'te yüzde 61.5'i, nüfusu 10,000'in altında olan ve nüfus sayımlarında “kır” sayılan yerleşim birimlerinde yaşıyordu ve bu nüfusun en büyük bölümünü oluşturan tarım işçileri, yoksul ve küçük köylüler; tefeci ve bezirgânların yanısıra büyük toprak sahipleri ve zengin köylüler tarafından da sömürülüyorlardı.

Toprak dağılımı başta olmak üzere kırsal alanların sosyo-ekonomik yapısı üzerinde fikir edinebilmek için başvurulacak kaynakların başında Köy Envanter Etütleri gelmektedir ya da birkaç on yıl öncesine kadar bu böyleydi. Ancak, sonuçlarından da görülebileceği gibi Türkiye'de farklı zamanlarda yapılan Köy Envanter Etütleri ve tarım sayımları hayli sığ ve bilimsel açıdan yetersiz olmakla kalmıyor, özellikle toprak mülkiyeti alanında var olan eşitsizliği yeterince yansıtmıyordu da. Ancak tüm sığ ve yetersiz niteliklerine rağmen bu veriler Türkiye kırında geniş bir zengin köylü katmanının varlığını da gösteriyordu. Örneğin, 1950'de yapılan tarım sayımına göre, 200 dönümden fazla toprağı olan ve kır nüfusunun yüzde 5.8'ini temsil eden 146,000 aile, yani zengin köylüler ve büyük toprak sahipleri, ekilen toprağın yüzde 41.4'üne sahipti. 1970 tarım sayımına göre 92,300 aileden oluşan bu katman kır nüfusunun yüzde 3'ünü temsil ediyor ve ekilen toprağın yüzde 21.2'sine sahip bulunuyordu. 1980 tarım sayımına göre ise 215,404 aileden oluşan aynı katman kır nüfusunun yüzde 5.9'unu temsil ediyor ve ekilen toprağın yüzde 35'ine sahip bulunuyordu.

Burada bir parantez açarak şunu belirteyim: Bir köylü ya da çiftçinin sınıfsal konumunu *sadece* onun sahip olduğu toprak miktarına göre belirlemek, ister istemez bazı sorunlara yol açmaktadır. Her şeyden önce, sahip olunan toprak büyüklüğü esas alındığında; toprağın verimi, sulama ve yapay gübre kullanım miktarı, çekim hayvanlarının ve modem tarım makinalarının sayısı, hattâ varlığı vb. faktörler hesaba katılmamış olmaktadır. Öte yandan, büyük toprak sahiplerinin ve zengin köylülerin önemli bir bölümü ettikleri toprağın tümünün sahibi değildirler; onlar daha yoksul olan ve / ya da toprağını işlemeyen ya da işleyemeyen köylülerin topraklarını kiralamak suretiyle de tarımsal etkinlik sürdürebilmektedirler. Diğerlerinin yanısıra bu faktör de, sahip olunan toprak büyüklüğünü tek başına esas almanın çok anlamlı olmadığını gösterir. Ancak, bütün bu sorunlara rağmen toprak mülkiyetinin dağılımının çok kaba bir biçimde de olsa, büyük toprak sahipleri ve zengin köylüler gibi sömürücü katmanların -ve diğer köylü katmanlarının- kırlardaki göreceli ağırlığını gösterdiğini kabul edebiliriz.

1950, 1970 ve 1980'de yapılan sayımlara göre, kır nüfusunun yüzde 5.76'sını, yüzde 3'ünü ve yüzde 5.9'unu

oluşturan bu sömürücü katmanın, büyük toprak sahipleri ve zengin köylülerin yanısıra tefeci ve tacirleri de kapsadığı açıktır. Ancak, herhâlde en ateşli Kıvılcımlı yanlıları bile ekilen toprağın görece önemli bir bölümüne sahip olan ve sömürücü nitelik taşıyan zengin köylü / kır burjuvazisi katmanını orta ya da küçük köylü gibi göstermeye kalkamayacaktır. Kıvılcımlı'nın kendisi, *Halk Savaşının Planları* adlı kitabında haklı olarak devrimin yedek güçleri arasında saydığı "Fakir ve Orta Köylü yığınlarının sömürüldüğünü yazıyordu. Ama acaba o, önemli bir bölümü geçici ve sürekli tarım işçileri olan "Fakir... Köylü yığınları"nın sadece tefeci-bezirgân sermaye tarafından soyulduğunu mu sanıyordu?

Sözünü ettiğim zengin köylü ve büyük toprak sahibi katmanının öbür kutbunda ise kır nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan topraksız ve az topraklı köylüler ya da bir başka anlatımla tarım proletaryası ve yarı-proletaryası bulunmaktadır. Bu geniş emekçi katmanı, 1950'de kır nüfusunun yüzde 62'sini temsil ediyor ve ekilen toprağın sadece yüzde 18.6'sına sahip bulunuyordu. Topraksız ve az topraklı köylüler 1970'te kır nüfusunun yüzde 75'ini ve 1980'de yüzde 59.7'sini temsil ediyor ve aynı tarihlerde ekilen toprağın sadece yüzde 31.3'üne ve yüzde 19.6'sına sahip bulunuyorlardı. (Rakamlardaki görünürdeki tutarsızlık büyük olasılıkla, yetkililerin istatistikleri özenli bir biçimde toplayamamaları, bu işi baştansavma bir tarzda yapmaları ya da çarpıtmalarıyla ilgilidir.) Kır nüfusunun bu en yoksul bölümünün, en azından 1950-80 döneminde kısmen devlete ait tarım işletmelerinde, kısmen orta köylülere ait işletmelerde ve kısmen geçici olarak kentlerdeki inşaat, madencilik vb. sektörlerde ve çoğu zaman da büyük kapitalist toprak sahiplerinin ve zengin köylülerin işletmelerinde mevsimlik işçi olarak çalıştığını söyleyebiliriz. Zaman içerisinde ise bu nüfusun giderek artan bir bölümünün kentli nüfusa dönüştüğü ve dolayısıyla devlete ve özel kişilere ait olan tarım işletmelerinde çalışan kır yoksullarının, yani tarım proleterleri ve yarı-proleterlerinin sayısının -toplam nüfusa göre- hem oransal ve hem de mutlak olarak azaldığı kesindir.

Kıvılcımlı'nın, 1930'lann başlarında kaleme aldığı bir çalışmada varlığını kabul ettiği zengin köylülerden ya da kır burjuvazisi / tarım kapitalistlerinden, daha sonraki yıllarda yaptığı analizlerde hemen hemen hiç söz etmemesi tek sözcükle tuhaftır. Üstelik o bunu, 1930'ların başlarından 1960'ların sonlarına kadar uzanan süre içinde genelde Türkiye'de ve özelde Türkiye tarımında kapitalist ilişkilerin daha da geliştiği ve büyük kapitalist toprak sahiplerinin ve zengin köylülerin işletmelerinde çalışan tarım işçilerinin sayısının milyonları bulduğu bir momentte söylüyordu. Onun bu katmanı "ortadan kaldırması", herhâlde objektif bir gelişmeden yani, tarımın ülke ekonomisi içindeki payının -kapitalist gelişme sürecini yaşayan bütün ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de- azalıyor olmasından kaynaklanmış olamaz. Kırın ve tarım sektörünün küçülmesi, kapitalizmin gelişiminin genel eğilimleri arasındadır; ancak bu, kır nüfusunun ve dolayısıyla tarım işçilerinin ve zengin köylülerin ortadan kalkması ve yok olması sonucunu doğurmaz; ki zaten Kıvılcımlı da böyle bir sav öne sür(e)memektedir.

İlk döneminde bu konuda daha farklı bir yaklaşıma sahip olan Kıvılcımlı, bu yıllarda kaleme aldığı "Müttefik: Köylü" başlıklı çalışmada "tarımsal üretime egemen olan sınıf ve zümreler" in üç bölümden (tarım kapitalistleri, toprak sahibi mütegalibeler ve derebeylik) oluştuğunu belirttikten sonra şöyle demişti:

"1. Tarım kapitalistleri: 'Zürra' (büyük çiftçi) ismini alan, Halk Partisi'nin programında 'çiftçi' denen büyük çiftlik sahipleri ya da işletmecileri.. Örneğin Adana pamuk bölgesinde, en küçüğü 2,000 dönümü bulan büyük tarımsal işletmeler, o civarın hemen bütün çiftlikleri bunlardandır. Bu işletmeler, en çağdaş anlamıyla tarım kapitalistliğini temsil eder. Tarım kapitalizmini diğer tarım egemen sınıflarından ayırt eden özellikler 1-Üretim araçlarının çağdaş teknik; 2-İşgücünün ücretli işçi., olmasıdır. Bir kelimeyle, üretim güçleri (âlet ve insan) kapitalistcedir ve sömürü, artı-değer çekmek tarzındadır.

"Türkiye'de tarım kapitalizminin en çok geliştiği çevreler: 1-Sanayi bitkilerinin ekim alanları; 2-Sanayi bitkileri yetiştiren alanlara gıda bitkileri (hububat) gönderen alanlardır. Bir kelimeyle bütün faaliyeti tarım malları yetiştirmek olan alanlar; kapitalist sanayi ve ticaret merkezleri... Tarım kapitalizminin en çok geliştiği yerler şunlardır: Trakya bölgesi, İzmir ve kısmen Ege bölgesi; Adana yöresi; Eskişehir yöresi; kısmen Karadeniz'in bazı bölgeleri ile Ankara ve civarı.."⁽⁴⁰⁾ Gene o aynı çalışmada şunları söylüyordu:

"Fakat, şehirlerde işsizlik en feci yoksulluk şeklinde sürünürken, tarım burjuvazisi, özellikle Trakya, Ege ve Adana bölgelerinde tarım iş-eli yoksulluğundan yakınıyor. 1931 İstanbul Ticaret Odası dergisi, büyük çiftlik sahiplerine, mısır yöntemi hakkında, çiftlikte küçük kulübelere yerleştirilen demirbaş tarım işçisi kullanmayı öneriyor. Yani, bu önemli nokta üstünde bile Kemalist burjuvazi, nakdi ücret yerine aynı ücret şeklini uygulayarak yarı-maraba, yarı-işçi bir tip yaratmak ve işgücünü bu yolda sömürmeye yarar görüyor."⁽⁴¹⁾

Görülebileceği gibi 1960'lı yıllarda benimseyeceği çizgiden birçok açıdan hayli uzakta olan 1930'ların

Kıvılcımlısı'nın analizi, Lenin'in ve III. Enternasyonal'in çizgisine yakındı. Lenin, kırdaki sömürücü ve sömürülen sınıf ve katmanların durumunu ele aldığı, "Toprak Sorununa İlişkin Tezlerin Ön Taslağı", başlıklı yazısında büyük köylüler ya da kır burjuvazisi / kulaklar hakkında şunları söylüyordu:

"Kural olarak bir çok kiralık işçi istihdam eden ve 'köylülük'le tek ortak noktaları, düşük kültür düzeyleri, yaşam alışkanlıkları ve çiftliklerinde kendilerinin de kol emeği harcaması olan büyük köylüler (*Grossbauern*), kırım kapitalist *girişimcileridir*. Bunlar devrimci proletaryaya açık ve kararlı bir biçimde düşman olan burjuva katmanlarının en kalabalığını oluştururlar. Komünist partileri, kırlarda yürüttükleri çalışmalarında dikkatlerini esas olarak bu katmana karşı savaşım üzerinde, kır nüfusunun emekçi ve sömürülen çoğunluğunu bu sömürücülerin ideolojik ve siyasal etkisinden kurtarma üzerinde yoğunlaştırmalıdır." ⁽⁴²⁾

Lenin daha ilerde Avrupa ve Amerika'nın devrimci proletaryasının, büyük köylülüğe karşı tam bir zafer kazanmak için -Rusya'dakine göre- çok daha enerjik, hızlı, kararlı ve başarılı bir hazırlık yapması ve bu katmanı, en küçük bir direnme olanağından yoksun bırakması gerektiğini belirttikten sonra şunları söylüyordu:

"Bu zorunludur; çünkü böylesine tam ve mutlak bir zafer kazanılmadan kırım proleter, yarı- proleter ve küçük köylü kitleleri proleter devletin bütünüyle istikrarlı bir devlet olduğuna ikna edilemezler." ⁽⁴³⁾

Kıvılcımlı'nın sürekli olarak kullandığı tefeci-bezîrgân sermaye kategorisinin zengin köylüleri de içerdiği ya da kapsadığının düşünülmemesi gerektiğini gördük. Bir kez daha yineleyeyim: Esas olarak üretimle uğraşan ve sermayesi *sınâî* sermaye kategorisine giren zengin köylülük ile üretken-olmayan, daha doğru bir anlatımla *ticarî* sermayeyi temsil eden tefeci-bezîrgân sermaye, farklı sömürücü katmanları temsil ederler. Bu iki farklı kategoride yer atan sömürücü katmanların belli ölçülerde içiçe geçmeleri, yani zengin köylülerin bir ölçüde ticaret ve tefecilikle uğraşmaları ve / ya da tacir ve tefecilerin bir ölçüde toprak edinmeleri ve tarımsal üretimle uğraşmaları bu gerçeği değiştirmez. Gerek tarıma ve gerekse sanayiye yatırılan ve sınâî sermaye olarak adlandırılan sermaye üretken bir nitelik taşır ki, zengin köylünün / kulağın sermayesi, esas olarak bu tipe girer. Kıvılcımlı'nın kendisi, ticarete ve faiz kazanmaya yatırılan ve genel olarak ticarî olarak adlandırılan sermaye kategorisi hakkında şunları söylüyordu: "Önsermaye iki başlıdır:

a) **Tefeci sermaye:** Para alışverişi yapıp **fâiz** alır.

b) **Bezîrgân sermaye:** Mal alışverişi yapıp **kâr** eder.

"Marks'm **'ikiz kardeş'** dediği Tefeci-Bezîrgân sermayenin, modern sermayeye zıt olan yanı: **Üretime karışmaması** ile özetlenir." ⁽⁴⁴⁾

"O zaman **tefecilik** nasıl üretmencikleri ağır fâizlerle eziyorsa, tıpkı öyle ve elbirliği ile **bezîrgânlığın** da gene en başta üretmencikleri **vurgunculukla** haraca bağladığı gözden kaçırılmaz..."

"Hele Türkiye'de bu antika sermayenin ikiz kardeşliği, özellikle bütün kasabalarda sık sık aynı kişide toplanır. Üretmenciklere vurgun fiyatına pahalı mal satan **bezîrgân**, aynı zamanda ağır faizle ödünç veren **tefecidir**." ⁽⁴⁵⁾

Bu altbölümü bitirirken sık sık "yedi bin yıllık tefeci-bezîrgân geleneği"nden söz eden Kıvılcımlı'nın tefeci-bezîrgân sermayeye ilişkin değerlendirmelerinin de hayli tartışmalı olduğunu belirtiyim. Yazar aşağıdaki alıntılardan da görülebileceği gibi, kapitalist üretim tarzının egemen olduğu günümüz koşullarında varlığını sürdüren tefeci sermayesi ile ticarî sermayenin binlerce yıldır var olagelen öncülleri arasında âdeta fark olmadığını, "tefecî- bezîrgân sermayeye"nin iktidara işte BU HALİYLE ortak olduğunu ve bu katmanın ve halkın, yani köylü ve esnafın "doğrudan doğruya Antika çağın üretim, toplum, kültür ve ilh. ilişkilerini yaşa" dığını ve "Antika toplum kümeleri" adını hak ettiklerini ileri sürmektedir:

"Küçükburjuva tabakalarının Esnaf ve Köylü gibilerine Antika toplum kümeleri, Aydın küçükburjuvalara da Modern toplum kümeleri adını yakıştırmak mümkün oldu. Tıpkı onun gibi Ortaçağ armağanı o iki üst sınıf içinden Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfına 'Modern', Tefeci-Bezîrgân sınıfına 'Antika', adı verilebilir. Çünkü bunlardan Tefeci-Bezîrgân sınıfı gibi, köylü ve esnaf tabakaları da düpedüz ve doğrudan doğruya Antika çağın üretim, toplum, kültür ve ilh. ilişkilerini yaşarlar. Beride Aydın küçük-burjuvalarla Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfı, belirli nedenlerle, gerek en ileri ülkelerde, gerekse en geri ülkelerde: üretim, toplum, kültür ve ilh. ilişkileri bakımından sanki 'Modern' toplumun birer bölüğü olmuştur. Onun için bu sonunculara KAPİTALİST toplumun vazgeçilmez bölümleri gözüyle de bakılabilir." ⁽⁴⁶⁾ O sözlerini şöyle sürdürüyordu:

"Sosyal sınıf ve tabakalar arasında birçok karıştırmalar ve karışıklıklar oldu. Bütün bunlara rağmen, zeytinyağı ile su birbirine kaynaşmadı. O yüzden 19. yüzyıl boyu Komprador burjuvazi millî bir güç olamadığı gibi, geri ülkenin Antika ve Ortaçağlardan artakalmış TEFEÇİ-BEZİRGÂN ve DEREBEĞİLİK tabakalarını ne ortadan kaldırılabildi ve ne de kendi yörüngesine oturtup değişikliğe uğratabildi." ⁽⁴⁷⁾ Yazar bir başka yerde ise şöyle

diyordu:

“Kapitalizmin ölüm çağında, finans-kapital kılavuzluğuyla yapılan ‘çağdaş uygarlık’ gazvesi, hemen Babil çağının tefeci-bezirgân haciağalarını iktidara getirmiştir.

“Olmuyor, demek. 20. yüzyılın ortasında Türkiye’ye ‘Batıcılık’, Batının ‘akılcıl düşüncesini’ getiriyor. Osmanlılıktan da geri, Arabistan çöllerinde kalmış sandığımız 7 bin yıllık en ‘akılcı’ Babil büyücülüğünü getiriyor.”⁽⁴⁸⁾

Yazarın bu savma katılmak olanaksız: Binlerce yıl öncesinin, yani sınıflı toplumların yeni yeni oluşmaya başladığı dönemin tefeci sermayesi ve ticaret sermayesi, günümüzün tefeci sermayesi ve ticaret sermayesiyle özdeşleştirilemeyeceği gibi günümüzün köylü ve esnafı da 7,000 yıl öncesinin köylü ve esnafıyla özdeşleştirilemez. Tam tersine sermayenin, kökü kapitalizm öncesine dayanan bu iki kardeş biçimi, yani tefeci sermayesi ve ticaret sermayesi, kölecilik koşullarında bu sosyo-ekonomik formasyonun, feodalizm koşullarında da bu sosyoekonomik formasyonun bir parçasıydılar. Bu sermaye kategorileri kapitalist üretim tarzının egemen olduğu günümüzde ise ona tâbi olmuş ve onun bir parçası ve uzantısı hâline gelmişlerdir. Marks bu konuda şöyle demişti:

“Kapitalist üretim tarzında -yani sermaye, üretim üzerinde egemenliğini kurarak ona tamamen değişmiş, özgül bir biçim verir vermez- tüccar sermayesi, sırf, *özgül* işlevi olan bir sermaye olarak gözükür....

“Kapitalist üretimde tüccar sermayesi, eski bağımsız durumundan, sermaye yatırımında özel bir evreye indirgenmiştir ve kârların eşitlenmesi de onun kâr oranını genel ortalama indirmektedir. O, yalnız, üretken sermayenin bir aracı olarak işlev yapmaktadır. Tüccar sermayesinin gelişmesiyle şekillenen özel toplumsal koşullar artık burada egemenliğini yitirmiş durumdadır...

“Sermayenin, tüccar sermayesi olarak bağımsız ve egemen bir biçimde gelişmesi, üretimin sermayeye tâbi olmaması ve dolayısıyla sermayenin kendisinden de bağımsız, yabancı bir toplumsal üretim tarzı üzerinde gelişmesi demektir. Tüccar sermayesinin gelişmesi, demek ki, toplumun genel ekonomik gelişmesiyle ters orantılıdır.”⁽⁴⁹⁾ Ticarî sermayenin bağımsız gelişmesinin, kapitalist üretimin gelişme derecesiyle ters orantılı olduğunu çeşitli örneklerle (Venedikliler, Cenovalılar, Hollandalılar vb.) dayanarak açıklayan ve bu toplulukların yerli ürünlerin ihracatıyla değil, ekonomik gelişme düzeyi geri ülkelerin ürünlerinin değişimini sağlama yoluyla zenginleştiğini ve her iki üretici tarafı/ ülkeyi de sömürdüğünü belirten Marks, kapitalist üretimin gelişmesiyle, ticarî sermayenin sınıfl sermayenin egemenliği altına girdiğini anlatıyor ve sözlerini şöyle sürdürüyordu:

“Toplumun kapitalist-öncesi aşamalarında, ticaret, sanayiye egemendi. Modern toplum için bunun tersi doğrudur.”⁽⁵⁰⁾

Kaldı ki Kuvâcımî’nin kendisi de bu gerçeği -bir kez daha kendisiyle çelişmek pahasına- kabul ediyordu. Örneğin o tefeci-bezirgân sermayenin bizde de “finans-kapital” diye nitelendirdiği büyük burjuvazinin güdümü altına girmiş olduğunu söylüyordu:

“Bizde emperyalizm açısından başlıca sınıf savaşı, bütün kapitalist sınıfı ile halk arasında olmaktan uzaktır. Gerçek sömürü ve baskı bakımından halkı etkisi altında tutan güç, Finans- Kapital zümresi ile o zümrenin yüzde yüz buyruğu altına girmiş bulunan ortakları TEFEÇİ- BEZİRGÂN sınıfıdır.”⁽⁵¹⁾ O daha ilerde sözlerini şöyle sürdürüyordu:

“Kasabalarda örümcek ağlarını kurmuş bulunan TEFEÇİ-BEZİRGÂN haciağalar sınıfı tekелci Finans-Kapital sayesinde kendi vurguncu ve soygunculuğunu yürütmekte ve halka soluk aldırmamakta çıkarlıdır.”⁽⁵²⁾

Küçük burjuvazinin esnaf ve köylü katmanlarının, feodalizm de içinde olmak üzere kapitalizm-öncesi toplumların geri ilişki ve özelliklerini ve dolayısıyla ideolojik yükünü en fazla taşıyan katmanlar olduğu ve aydın küçük burjuvaziye kıyasla daha / çok daha tutucu ve gerici oldukları doğrudur. Burada kendi tarihimize özgü bir faktörün varlığı gözardı edilmemeli ve Türk köylülüğü ve esnafının böyle oluşunda Osmanlı devletinin yüzyıllar süren sancılı gerileme ve çürüme sürecinin önemli bir rolü olduğu unutulmamalıdır. Ancak bu olgulardan, “Tefeci-Bezirgân sınıfı gibi, köylü ve esnaf tabakalarının da “düpedüz ve doğrudan doğruya Antika çağın üretim, toplum, kültür ve ilh. ilişkilerini yaşa”dıkları sonucunu çıkarmak saçmadır. Antika çağın kültürel etkilerinin bir ölçüde yaşadığını kabul etsek bile, o çağın üretim ve toplum ilişkilerinin bugün yaşamakta oldukları ileri sürülemez. Kuvâcımî gibi Marksizmi incelemiş bir kişinin, bırakalım yedi bin yıl öncesinin köylüsü ve esnafını, 19. yüzyılın hemen öncesinin köylüsü ve esnafının konumunun bile bugünün köylüsü ve esnafının konumundan farklı olduğunu bilmesi gerekirdi. Meta üretiminin ve pazar ekonomisinin hemen hemen hiç gelişmediği ya da çok az geliştiği kapitalizm-öncesi koşullarının köylüsü ve esnafı; devletin, feodal beylerin ve diğer siyasal otoritelerin denetimi altında ve onların durağan ekonomilerinin hizmetinde etkinlik gösteren kategorilerdi. Ama

günümüzde, daha doğrusu kapitalizm artık tek bir katman olmaktan çıkıp sınıfsal farklılaşmaya uğramış olan-köylülerin ve gerekse büyük-ölçekli kapitalist işletmelerin rekabeti karşısında iflas etmeye ve başkalaşmaya mahkûm olan esnafın kapitalist ekonominin uzantı ve eklentileri olmaktan başka bir şansı olamayacağı açıktır.

Öte yandan Kıvılcımlı'nın, tefeci-bezirgân- sermayeye salt olumsuz bir nitelik yüklemesi de bütünüyle doğru değildir ve tarihsel gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Tefeci-bezirgân sermayenin gelişiminin üretken / sınaî sermayenin gelişimiyle ters orantılı olduğu, özellikle tefeci sermayenin yıkıcı bir rol oynadığı ve gerek üretici yığınları ve gerekse egemen sınıfların bazı bölümlerini soyup soğana çevirdiği ve mülksüzleştirme eğiliminde olduğu genel olarak doğrudur. Marks'ın dediği gibi,

“Tefecilik, üretim araçlarının dağınık olduğu yerlerde, para-serveti biraraya toplar. Üretim tarzını değiştirmez, ama onun üzerine kene gibi iyice yapışır ve mahveder. Kanını emerek gücünü keser ve yeniden-üretimi, gitgide daha perişan koşullar altında devam etmek zorunda bırakır.”⁽⁵³⁾

Ancak bunun böyle olması, ticaret ve tefeci sermayesinin feodalizmden kapitalizme geçiş döneminde objektif olarak devrimci bir rol oynadığı, eski üretim tarzının yıkılışını ve yeni üretim tarzının baskın hâle gelişini kolaylaştırdığı gerçeğiyle çelişmemektedir. Marks bu konuda şunları söylüyordu:

“Bunun, (yani ticaretin- G. A.) eski üretim tarzında meydana getireceği çözülmenin genişliği, kendi sağlamlığına ve iç yapısına bağlıdır. Ve, bu çözülme sürecinin nereye varacağı, başka bir deyişle, eski üretim tarzının yerini hangi üretim tarzının alacağı, ticarete bağlı olmayıp, eski üretim tarzının kendisinin niteliğine bağlıdır. Antik dünyada ticaretin etkisi ve tüccar sermayesinin gelişmesi, daima bir köle ekonomisi ile sonuçlanmıştır... Ne var ki modern dünyada bu, kapitalist üretim tarzıyla sonuçlanır.”⁽⁵⁴⁾ O aynı yapının bir başka yerinde tefeci sermayenin yıkıcı etkisinin sonuçları hakkında benzer bir saptama yapıyordu:

“Bir yandan zengin toprak sahiplerinin tefecilik yüzünden yıkımı, öte yandan küçük üreticilerin büsbütün yoksullaşması, büyük miktarlarda para-sermayenin oluşumuna ve yoğunlaşmasına yol açmıştır. Ne var ki, bu sürecin, modern Avrupa'da olduğu gibi, ne ölçüde eski üretim tarzına son verdiği ve bunun yerine kapitalist üretim tarzını geçirip geçirmediği, tamamen tarihsel gelişme aşamasına ve bununla birlikte ortaya çıkan koşullara bağlıdır.”⁽⁵⁵⁾ Marks sözlerini şöyle sürdürüyordu:

“Tefecilik, ancak sağlam temeli ve sürekli yeniden üretiminin dayandığı politik örgütlenmenin de temeli olan mülkiyet biçimlerini yok ettiği ve çözüştürdüğü ölçüde bütün kapitalist-öncesi üretim tarzları üzerinde devrimci bir etkiye sahiptir. Asya biçimleri altında, tefecilik, ekonomik çöküntü ve politik yozlaşma dışında, herhangi bir etki göstermeksizin uzun süre devam edebilir. Ancak, kapitalist üretimin diğer önkoşullarının bulunduğu yer ve zamanlarda tefecilik, bir yandan feodal bey ile küçük-ölçekli üreticiyi mahvetmek, öte yandan, emek araçlarını sermaye içerisinde toplamak suretiyle, yeni üretim tarzının kurulmasında yardımcı araçlardan biri hâlini alır.”⁽⁵⁶⁾ Marks'ın bu söyledikleri Osmanlı devleti için de geçerlidir. Kapitalist üretimin diğer önkoşullarının olmaması, ticaret sermayesinin ve önemi: bir parasal servet birikiminin bulunmasına rağmen Osmanlı'nın kapitalizme geçmesine olanak vermedi. Bu koşullarda tefeci sermaye eski üretim tarzının daha da çürüyerek sürdürülmesine ve üretici yığınların sırtına yapışan ve onların daha büyük ölçekte sömürülmesine yol açan bir asalak güç rolünü oynayacaktı.

Kıvılcımlı 'da Orta Burjuvazi / Vahşi Kapitalistler Sorunu

Kıvılcımlı'nın stratejik planının bütünüyle hatalı ve anti-Marksist bir nitelik taşıdığı açıktır.

Yazarın, 27 Mayıs askerî darbesini bir “siyasal devrim”, hattâ “millî demokratik devrim” olarak nitelemesi ve “finans kapitalin” iktidardan, “bir avuç adam olarak, âdeta bir adliye takibatıyla egemenliğinden uzaklaştırılabil”eceğini söylemesi, dünya ve Türkiye'deki kapitalist sistemin yapısı ve işleyişini kavrayamadığını ya da hayli yüzeysel bir tarzda kavradığını göstermektedir. Türkiye'deki egemen sınıfın “finans kapital” olarak nitelenmesinin isabetli olup olmadığı tartışmasına girmiyorum. Ama burada, ülke ekonomisinin komuta tepelerini elinde tutan ve emperyalist burjuvaziyle ve ordunun ve sivil bürokrasinin üst kademeleriyle çok sıkı bağlara sahip bulunan bir egemen sınıftan söz ediyoruz. Kıvılcımlı'nın beklentilerinin tersine bu sınıf hiç de öyle kolayına iktidarı bırakmayacak ve özellikle devrimci bir ortamda ‘Yaban’ İşveren ve Emlak Sahiplerinin (=orta burjuvazinin) de desteğini arkasında bulacaktır.

Türkiye devrimi sosyalist bir devrim olarak ya da daha büyük bir olasılıkla, hızla sosyalist devrime dönüşecek bir demokratik devrim olarak gelişecektir. Bunu dikkate aldığımızda, böyle bir devrimin sömürücü sınıflar cephesinde herhangi bir doğrudan destek bulabileceği düşünülemez. Tam tersine, -en azından ilk evresinde-

küçük burjuvazinin belli bir kesiminin ve lümpen proletaryanın yanısıra sömürülen yığınların en geri katmanlarının da böylesi bir devrime karşı siyasal gericiliğin saflarında yer alması olasılığı oldukça yüksektir. Hattâ gericilik bir devrim ortamında; Türk işçi ve emekçi yığınlarının daha geri katmanlarını etkileyen güçlü Hristiyan-karşıtı, Yahudi-karşıtı, Alevi-karşıtı ve Kürt-karşıtı Türk-Sünni gericiliği geleneğini taşıyacak ve ülkenin batısında belli bir etkisi olan ve Kürt işçilerini ve küçük burjuvazisini hedef alan gerici ve şoven önyargıları daha sistemli bir biçimde linç eylemlerine dönüştürmeye çalışacaktır. Dahası gericilik; Suriye’den Türkiye’ye kaçan / kaçmak zorunda kalan ve büyük bir bölümü bundan böyle bu ülkede yaşayacak olan milyonlar arasında da kendisine belli bir siyasal taban bulabilecektir. Ama, büyük çoğunluğu son derece yoksul olan bu en alttakiler aynı zamanda önemli bir devrimci potansiyel taşımaktadırlar. Türkiye’de düzeni değiştirme ve devrim yapma savında olan hiçbir parti, çevre ve grup, toplam nüfusun yüzde 4-5’ini oluşturan ve egemen sınıfın “böl ve egemen ol!” taktiklerinin araç ve hedefleri arasında önemli bir yer tutan bu kitleyi görmezden gelemeyen ve onlar arasında devrimci çalışma yapma görevini bir yana atamaz.

Kıvılcımlı’nın sadece Türkiye’de değil, GENEL OLARAK DÜNYADA vahşi / yaban işverenlerin, yani orta burjuvazinin sosyalizmden yana bir konuma girebileceği yolundaki Buharinist-Maoist yaklaşımına yukarıda değinmiştim. Burada bu savın üzerinde biraz daha ayrıntılı bir biçimde durmamız gerekiyor. O, Aralık 1968’de *Aydınlık Sosyalist Dergi*’nin 2. sayısında yayımlanan bir çalışmasında önce şu doğru saptamayı yapıyordu:

“Modem toplumda İŞVEREN sınıflarının durumu: ÜST ve GÜDÜCÜ sınıf olmak; İŞÇİ sınıfının durumu: ALT ve GÜDÜLEN sınıf olmaktır. Gene modem toplumda, İŞVEREN sınıfının çıkarı: elinden geldiği kadar çok ARTI-DEĞER koparmak, yani SÖMÜRMEK; İŞÇİ sınıfının çıkan ise; elinden geldiği kadar az ARTI-DEĞER koparttırmak, yani SÖMÜRÜLMEMEK’tir.

İşveren sınıfı ÜSTTE SÖMÜRÜCÜ, işçi sınıfı ALTTA SÖMÜRÜLEN sınıflar oldukları için, durumları ve çıkarları bakımından iki zıt kutup olmuşlardır...

“Sınıflar dövüşü denilen gerçekliği şu veya bu insanın dileği yahut kaprisi yaratmaz. KAPİTALİST düzenin ta kendisi sınıflar savaşını gerektirir.”⁽⁵⁷⁾

Ama o daha sonra şu anti-Marksist tezi ileri sürüyordu:

“İşçi sınıfının içinde nasıl kaba işçi, orta işçi, uzman işçi ve ilh. zümreleri varsa; işveren sınıfının da tıpkı böyle bir çok zümreleri, Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfının da bir çok tabakaları vardır. O zümre ve tabakaların topu birden FİNANS-KAPİTAL adlı ‘saman altından su yürüten’ KURŞUNİ EFENDİ HAZRETLERİ’nin her gün gizli açık sömürüsü ve türlü baskıları altında bulunur...

“Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfından Finans-Kapital oligarşisine katılmayanlara, işveren sınıfı içinde tekeli olmayan kapitalistlere verilen adla ‘VAHŞİ’ denilebilir. Tıpkı ‘Vahşi’ kapitalistler gibi, ‘Vahşi’ toprak ağaları da, Finans-Kapitalin sömürüp âlet olarak kullandığı ALT-TABAKALAR durumuna düşmekten kolay kolay kurtulamazlar.”⁽⁵⁸⁾

Gene o, 16 Şubat 1970 tarihli bir broşüründe,

“Emperyalizm çağında ‘sol’ hangi sosyal sınıf, zümre ve tabakalar vardır?

“İşçi sınıfı-küçük burjuvazi tabakaları-vahşi (serbest rekabetçi) kapitalist zümreleri. Bu üç sosyal küme insan yığınının dışında ‘sol’, ancak CIA gibi emperyalist ajan örgütlerinin kurdurdukları sosyalist ve sendikal örgütler(de- G. A.) bulunabilir. CHP öyle bir şey olmaktan tenzih edilir [ayrı tutulur]”⁽⁵⁹⁾ derken “vahşi kapitalist zümreleri” yani orta burjuvaziyi, sol içinde konumlandırıyordu. Burada aynı yazarın; 27 Mayıs’tan sonra ortaya çıkan sosyalist akımlara ve TİP’ne düşmanca yaklaşırken, orta burjuvaziye ve Kemalist gericiliğin partisi CHP’ne dostça yaklaştığına da tanık oluyoruz. Yukarıda, VIII. Bölüm’de de göstermiş olduğum gibi yazar, “27 Mayıs’tan sonra Finans-Kapital o plânla ne kadar sosyalizm akımı varsa, hepsini, aydınların başlarına boşalttı” diyor ve TİP’nin sınıf düşmanları tarafından kurulduğunu ileri sürüyordu.

Görülebileceği gibi Kıvılcımlı, *Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler* adlı çalışmasında haklı olarak sömüren işveren sınıfı / burjuvazi ile sömürülen işçi sınıfının, “durumları ve çıkarları bakımından iki zıt kutup ol”dukları belirtmektedir. Ama o hemen arkasından bu sözlerini unutmakta ve “işveren sınıfının... bir çok zümreleri”nin ve “Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfının da bir çok tabakalarının finans-kapitalin “gizli açık sömürüsü ve türlü baskıları altında bulun”duğunu ileri sürmektedir. Orta burjuvazinin ve orta büyüklükteki toprak ve mülk sahiplerinin -Kıvılcımlı’nın “finans-kapital” dediği- büyük burjuvazinin ekonomik ve siyasal baskısı altında olduğu savı belki kabul edilebilir. Ancak yazarın, sadece orta büyüklükteki toprak ve mülk sahipleri ile finans-kapital arasında değil, “Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfının da bir çok tabakaları” ile finans-kapital arasında da bir

sömürü ilişkisi olduğu, finans- kapitalin bu sömürücü katmanları sömürdüğü savı asla kabul edilemez. Bu ultra-revizyonist tezi ileri süren yazar her şeyden önce sömürü kavramının bilimsel, yani Marksist anlamını âdeta bilmezden gelmekte, bu kavramı çarpıtmakta ve onu tanınmaz hâle getirmektedir. Yani ona göre vahşi kapitalistler ve vahşi toprak ağaları ve hattâ “Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfının da bir çok tabakaları”, hem sömürücü bir sınıftırlar, hem de sömürülen bir sınıf! Neden? Çünkü Kıvılcımlı’ya göre onlar, işçi sınıfını sömürüyor, ama finans-kapital tarafından da baskı altında tutuluyor ve sömürülüyorlar!

Peki, sömürü nedir? Sömürü antagonist sınıflara bölünmüş toplumlara, yani, esas olarak sosyalizm-öncesi sınıflı toplumlara özgü bir olgudur ve üretim araçlarının mülkiyetini / denetimini elinde bulunduran egemen sınıfların ve onların devletin doğrudan üreticinin yarattığı artık-ürüne şu ya da bu mekanizma yoluyla ve karşılıksız olarak el koymasındır. Kendisi üretim araçlarına ve sermayeye sahip olan ve dolayısıyla işçileri ve diğer yoksul emekçileri sömüren orta burjuvazi /vahşi kapitalistler ve vahşi büyük toprak ve mülk sahiplerinin finans-kapital tarafından sömürülen sınıf ya da katmanlar kategorisinde yer aldığı saptaması şu açıdan da sakattır: Bu sınıf ve katmanların sömürüldüklerini ileri sürmek, onların kendi ekonomik etkinlikleri içinde diğer emekçi/ üretici sınıf ve katmanlar gibi üretici olduklarını ve/ ya da değer ürettiklerini savunmak anlamına gelir ki, bunun bilimsel açıdan tümüyle yanlış olduğu apaçıktır.

Kıvılcımlı’nın bu “ilginç” tezlerini nasıl temellendirdiğini ve bu tezlerden kaçınılmaz olarak ultra-revizyonist bir stratejiye nasıl geçtiğini görmek için onun, Mart 1969’da yayımlanan *Türkiye ’de Sınıflar ve Politika* adlı makalesinden şu birkaç pasajı aktarmam gerekiyor:

“Türkiye’de öyle kapitalistler vardır ki, bunların yüzlercesi, hattâ binlercesi Finans-Kapitalin kendilerini ve memleketi nasıl hiçe sayıp sömürdüğünü, ezdiğini ve soysuzlaştırdığını herkesten iyi bilirler. Bu kapitalistlere insanca yaşamlarını sağlayacak birer ‘MAAŞ’ bağlansa, onlar, sanayi işletmelerini ve ticarî girişkinliklerini tökezleye tökezleye sürüklemektense, seve seve millete bağışlamaya hazırdırlar... ”⁽⁶⁰⁾ Vahşi kapitalistleri sosyalizme kazanma hayalleri kuran Kıvılcımlı sözlerini şöyle sürdürüyordu:

“20’nci Yüzyılda Tekelci Finans-Kapital kodamanları dışında kalan ve ‘Vahşi’ denilen sermaye zümreleri, artık sosyalizmin yaşayan, somut bir gerçeklik hâline geldiğini gördüler. Azıcık düşününce, sosyalizmin kaçınılmazlığını anlamazlıktan gelemezlerdi. Finans-Kapital önünde hergün baltalanıp horlandıklarını bilmezlikten gelemezlerdi. Ağalar karşısındaki Orta Köylü ne ise, Tekelci Kapital karşısında ‘Vahşi’ kapitaller o olmuş gibiydiler. Bütün çabaları, ne kendilerine ve ne de millete hayrı dokunmayan, dibi delik boş fıçıyı doldurmak gibi, Danae işkencesine dönmüştü.

“Evren bunalımlarında ‘Vahşi’ kapitallerin durumu büsbütün yürekler acısı idi. Hepsinin üstüne tüy diken olay ise, korkunçtan da öte, ölümdü. ‘Sınıf körlüğü’ hangi kertede olursa olsun ‘ecel’i kaza’ başlarında dolaşıyordu. Geri Türkiye’nin en hasta politikacıları bile, bir emperyalist üs oyunu ile, tüm ülkenin 32 milyon insana mezar olabileceğini her gün az daha acıyla kavıyorlardı. Sosyalizmden başka, hangi çözüm nükleer enerjiyi can alıcı Azrail olmaktan çıkarıp, işitilmedik zenginlikler kaynağı yapabiliirdi? Bu gerçeklik derebeyi afyonu ile uyutulmuş yığınlarca sezilmese bile, kafası işleyen her açığöz ‘Vahşi’ kapitalisti düşündürdü. Çünkü Üçüncü Evren Savaşında, yalnız Mehmetçik, yalnız Memleket değil, ‘Vahşi’ yahut ‘Medeni’ kapitalistlerin de hem kendileri, hem çocukları Atom Azrailinin tırpanından kurtulamayacaktır.

“Böyle bir ortamda, kapitalist sınıfımızın büyük çoğunluğunu tutan ‘Vahşi’ kapitalistler, Finans-Kapital çetesinden çıkarca ve durumca olduğu kadar, moralce, ruhça da kopuktur. Ne yazık ki, Finans-Kapitalin zehirli oltasına yakalanmıştır. Bütün halk ve millet gibi sancıya, kana sürüklenmektedir.”⁽⁶¹⁾

Kıvılcımlı bütün bu olguların orta burjuvaziyi, finans kapitalden ve emperyalizmden uzaklaştırdığını ve sosyalizme yaklaştırdığını, hattâ onları sosyalist yapabileceğini (!) düşünüyordu:

“Onun için, Türkiye’de ‘Vahşi’ sermaye kümelerini, Tekelci Kapital oligarşisinden iyice ayırmak ve uyarmak olağandır. ‘Vahşi’ kapitalistlerimiz, tatlı canları bakımından, içine düşürüldükleri Finans-Kapital ‘İĞNELİ FİÇİ’-sından kurtulma eğiliminde olmalıdırlar ve olabilirler. Kapitalizmin Cöngül kanunlu balta girmemiş ormanı içinde durumları düzeltilemez. Ancak insancıl SOSYALİZM düzeninde daha tutarlı ve garantili yaşamak vardır. Bu yaşamayı Millet bütününüyle birlikte BİLİNÇlerine çıkarmalıdırlar ve çıkarabilirler.

“Kapitalistin insancıl yoldan SOSYALİST oluşu, 19’uncu Yüzyıl için pek ütöpik idi; 20’nci Yüzyıl için açık Realite olmuştur.

“Buna en büyük örnek, Uzakdoğu’da her günkü olaylardır. En ileri ülkelerde, kendilerini faşizmin hayvanca satılcılığına kaptırmamış bulunan yüzbinlerce aydın ve basit kapitalist kişi sahnededir. Bunlar, mistik ayakları yerden kesilmiş nice Battal Gazi çağının küçük burjuvalarından çok daha kararlıca ve sonuçluca sosyalizm yoluna

girmektedirler.”⁽⁶²⁾ Daha ilerde “Vahşi’ kapital’in “yaşantısında tedirgin olduğu için sosyalizme sıcak bakışlarını çevir”diğini söyleyecek olan Kıvılcımlı sözlerini şöyle sürdürecekti:

“Kapitalist sınıfı içinde bir sürü kapitalistlerin ‘VAHŞİ’ sayılıp ard safa itilmeleri ne demektir? Burjuvaların bir çeşit proleterleştirilmeleri demektir...

“Kapitalizmin serbest rekabet çağında da, sayısız kapitalistler, rekabet yüzünden ezilerek işçileşirlerdi. ‘Vahşi’ denilen kapitalist, öyle açıkça proleterden başka bir yeni tip Emperyalizm gibi, yeni tip sosyal kategoridir. ‘Vahşi’ler, işgücü satın alarak sömürürler. Bu kapitalist çıkarlarına rağmen egemen sınıf olma durumlarını Finans-Kapitalistlere kaptırmışlardır. Tarım işçileri köylerde, sosyal dinamizmlerine rağmen, ‘Yarı-proleter’ sayılırlar. Şehirlerde yaygın bulunan ‘Vahşi’ kapitalistler de, tıpkı öyle, sosyal etki-tepkilerinde ‘Yarı-burjuva’ durumundadırlar. Sanki, çıkarlarıyla BURJUVA’dırlar, durumlarıyla ‘DEKLASE’ (sınıfından edilmiş) bulunurlar...

“Evren savaşları, krizleriyle bunalmış bir dünyada, hele Türkiye gibi ekonomi ve toplum çelişkileri içinde kıvranan bir ülke, bunaltı ve girdaplı akımlardan kurtulabilir mi? Bu nedenle Türkiye’de ilerici devrimci kapitalistler olabilir. Sosyalizmde çözüm bulabilirler.”⁽⁶³⁾

Bu uzun alıntıdan da rahatlıkla anlaşılacağı gibi, Marksist öğretiyi yellere savurmuş olduğu görülen Kıvılcımlı neredeyse tam bir hayal âleminde yaşamakta ve içinden çıkılmaz bir kafa karışıklığı içinde bocalamaktadır. O zaman zaman “ ‘Vahşi’ler, işgücü satın alarak sömürürler” demeyi de ihmal etmemekle birlikte onda ağır basan görüş, finans kapital tarafından ezilen ve hattâ sömürülen (!) vahşi kapitalistlerin “ALT-TABAKALAR durumuna düşmekten kolay kolay kurtulama”yacakları doğrultusundadır. Gerçekten de içinde barındırdığı hataların bolluğu nedeniyle potansiyel eleştirmeni gerçek bir sıkıntıyla karşı karşıya bırakan bu savları bir kez daha Kıvılcımlı’nın, kapitalist sistemin işleyiş kurallarını kavramadığını ya da çarpıttığını göstermektedir. Özetlemek gerekirse, yazara göre orta burjuvazi ya da vahşi/ yaban işverenler ve vahşi büyük toprak ve mülk sahipleri 20. yüzyıl koşullarında,

- a) Finans-kapital tarafından ezildikleri ve aşağılandıkları, “Kapitalist sınıfı içinde... ‘VAHŞİ’ sayılıp ard safa itil”dikleri ve “Bir çeşit proleterleştiril”dikleri,
- b) “Finans-Kapital çetesinden çıkarca ve durumca olduğu kadar, moralce, ruhça da kopuk” hâle geldikleri,
- c) Sosyalizmin kaçınılmazlığını anladıkları ve
- d) Olası bir nükleer savaşın korkunç sonuçlarından kurtulmak istedikleri için finans- kapitale ve kapitalizme karşı çıkabilir ve hattâ sosyalizme yaklaşabilirler. Onun deyişiyle, “Ancak insancıl SOSYALİZM düzeninde daha tutarlı ve garantili yaşamak vardır.” Yazara göre vahşi kapitalistler “Bu yaşamayı Millet bütünüyle birlikte BİLİNÇ’lerine çıkarmalıdır ve çıkarabilirler.”

Dahası Kıvılcımlı yaşanan gelişmelerin kendisinin, “Kapitalistin insancıl yoldan SOSYALİST oluşu.... 20’nci Yüzyıl için açık Realite olmuştur” biçimindeki tezinin doğruluğunu kanıtladığını ileri sürmektedir. Ona göre Türkiye’de, “Finans-Kapitalin kendilerini ve memleketi nasıl hiçe sayıp sömürdüğünü, ezdiğini ve soysuzlaştırdığını herkesten iyi bil”en binlerce vahşi kapitalist, kendilerine “insanca yaşamalarını sağlayacak birer ‘MAAŞ’ bağlansa”..., “sanayi işletmelerini ve ticarî girişkinliklerini tökezleye tökezleye sürüklemektense, seve seve millete bağışlamaya hazırdırlar.”

Hattâ ona göre, “Geri Türkiye’nin en hasta politikacıları bile, bir emperyalist üs oyunu ile, tüm ülkenin 32 milyon insana mezar olabileceğini her gün az daha acıyla kavlamaktadırlar. Herhâlde, o dönemde “Türkiye’nin en hasta politikacıları”nın böyle bir kavrayışa eriştiklerini ileri süren Kıvılcımlı bu kişilerin kendi deyişiyle, finans kapitalin ve onun yedek gücü konumundaki tefeci-bezirgân sermayenin temsilcileri olduğunu unutmuş olmalı. Acaba yazar, kendisinin sözünü ettiği ve pek çok yazısında alay ettiği, hedef aldığı ve baş düşman konumuna yerleştirdiği Süleyman Demirel, Alparslan Türkeş gibi “hasta politikacıları”n böylesi bir siyasal tutumu benimseyebileceğine gerçekten inanmış mıydı? Eğer inanmış idiye bu ne biçim bir Marksizm, bu ne biçim devrimci duruş ve bu ne biçim politika yapma tarzıydı? Eğer, finans kapitalin sözcüleri konumunda saydığı “Türkiye’nin en hasta politikacıları” da barışçı ve anti-emperyalist bir tavır takınabileceklerse devrim kime ya da kimlere karşı yapılacaktı? Kıvılcımlı’nın bu söyledikleri, kendisinin tam bir hayal dünyasında yaşadığının, içinden çıkılmaz bir tutarsızlıkla sakatlanmış olduğunun ve pusulasını enikonu şaşırdığının tartışma götürmez kanıtlardır. Yazarın sözünü ettiği bu sanal olguları ve eğilimleri ise, ne yazık ki kendisinden başka hemen hemen hiç kimse gözlemlememiştir.

Kıvılcımlı’nın bu ultra-revizyonist yaklaşımı kaçınılmaz olarak, onun sosyalizm anlayışıyla elele gitmektedir.

Yazar sosyalizmden neyi anladığını şöyle açıklıyordu:

“... Modern toplumda özel teşebbüsçülüğün egemen olduğu kapitalist üretim yordamı yüzünden doğmuş SINIFLAR DÖVÜŞÜNÜ insanların bilincine çıkarmak: insanlar arasındaki bir sürü hayvanca tepişmeleri, İNSANCA yapmak ölçülerini getirir. Buna SOSYALİZM denir.

“Sosyalizm, 7 bin yıldır süregelen ve 1500 yıl, boyuna doğarak sonra batmış Medeniyetlerin örneğinden ders almıştır. İnsanlar arasındaki HAYVANCA savaşı insana yararlı BİLİNCE çıkarmıştır. Sınıflar savaşını Medeniyet kazançlarına ve toplum yaşantısına en az zarar verecek biçimlerde İNSANCA DÖVÜŞE çevirmiştir. Sosyalizm insan topluluğu içinde en son kalıntılarıyla HAYVANLIĞI kaldırmaktır. O bakımdan Sosyalizm düşmanlığı insanlık düşmanlığıdır. Sosyalizmi bile bile istememek, kapitalizmin bugünkü durumuyla toplumda HAYVANLIĞI sürdürmektir.”⁽⁶⁴⁾

Kıvılcımlı'nın bu son iki paragrafta sunduğu sosyalizm tanımı eksik ve dolayısıyla yanıltıcı. “... insanlar arasındaki bir sürü hayvanca tepişmeleri, İNSANCA yapmak”, devrim dönemleri dışında burjuva-demokratik rejimlerde de bir ölçüde olanaklı ve geçerlidir. İşçilerin ve çeşitli ilerici muhalefet hareketlerinin grev, yürüyüş, protesto gibi eylemleri İNSANCA yapabiliyor olmaları, örneğin günümüzün Batı Avrupasındaki burjuva-demokratik rejimleri hiç de sosyalist yapmaz ve yapamaz. Sosyalizme gelince... Sosyalizm koşullarında insanlar ya da insan grupları arasındaki çelişme ve anlaşmazlıkların kural olarak ya da toplumun büyük çoğunluğu bakımından, daha insanca ya da daha uygarca yöntemlerle çözüleceği doğrudur elbet. Ama Kıvılcımlı'nın söylediğinin tersine sosyalizm, “... insanlar arasındaki bir sürü hayvanca tepişmeleri, İNSANCA yapmak” olarak tanımlanamaz. O, bunun çok daha ötesinde bir şeydir. Kapitalizmden sınıfların ve sınıf ayrımlarının olmayacağı komünizme geçiş aşaması olan sosyalizmin özü; sömürücü sınıfların devlet aygıtının yıkılması, iktidarın işçi sınıfının eline geçmesi ve üretim araçlarının toplumsallaştırılmasıdır.

Kaldı ki, sömürücü sınıfların devletin yıkılması ve işçi sınıfının iktidarının kurulması bu sömürücü sınıfların kalıntılarından, eski statükoyu, “yitirdikleri cennet”i geri getirmek için herşeyi, ama herşeyi yapmaya çalışmalarına yol açacaktır. Dolayısıyla sömürücü egemen sınıfın kalıntıları, “... insanlar arasındaki bir sürü hayvanca tepişmeleri, İNSANCA yapmak” türünden bir kuralı asla kabul etmeyecek ve geçerli görmeyeceklerdir. Sosyalist rejim de kendisini burjuvazinin iktidarını yeniden kurma yolundaki gerici girişimlere karşı, Kıvılcımlı'nın hazzetmediği HAYVANCA yöntemlere başvurmakta, yani bu gibi girişimleri devrimci zor yoluyla ezmekte asla duraksamayacaktır. Dahası, kapitalizmden sosyalizme ve komünizme geçiş sürecinde devrimci zora başvurma gereği, ezilen/ sömürülen sınıfların tercihinin sonucu değildir; bu gereklilik, antagonist sınıflar arasındaki savaşın insanların iradesinden bağımsız olarak böylesi yöntemleri dayatmasından, yani ezen/ sömüren azınlığın kendi ayrıcalıklarından asla gönüllü olarak vazgeçmemesinden kaynaklanır.

Benzer bir saptamayı onun, “Uzakdoğu’daki her günlük olayları”nı ve “En ileri ülkelerde, kendilerini faşizmin hayvanca satılıklığına kaptırmamış bulunan yüzbinlerce aydın ve basit kapitalist kişi”nin sahneye çıkmakta ve “kararlıca ve sonuçluca sosyalizm yoluna girmekte” oldukları yolundaki saptaması için de yapabiliriz.

Kıvılcımlı burada somut bir ülke ya da toplumsal/ siyasal hareketten söz etmiyor. Ancak onun, *Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler* adlı çalışmasını 1968’de ve *Türkiye’de Sınıflar ve Politika* ve başlıklı çalışmasını da 1969’da kaleme aldığını biliyoruz. 1968-69, Uzakdoğu’da Vietnam, Laos ve Kamboçya halklarının ABD emperyalizmine karşı kahramanca direndiği bir zaman dilimine ve başta İtalya ve Fransa gelmek üzere bir dizi ileri ülkenin yanısıra bazı geri ve bağımlı ülkelerde de patlak veren ünlü 1968 gençlik ve işçi direnişinin en sıcak günlerine denk düşmekteydi. Kıvılcımlı'nın bu ultra-revizyonist tezi ileri sürmesinde hem kendisinin hatalı teorik-politik duruşunun (belirleyici) ve hem de o döneme damgasını vuran gelişmelerin (ikincil) etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Dünya ölçeğinde bir coşku, heyecan ve devrimci iyimserlik dalgası yaratan bu gelişmeler arasında yukarıda saydıklarımın dışında;

- 1960’ların ikinci yarısında Türkiye’de gençlik ve işçi hareketlerinin yükselişini,
- Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da sol milliyetçi ve anti-emperyalist rejimlerin kurulmasını,
- Filistin halkının anti-Siyonist kavgasının ilerlemesini,
- 1959’da zafere ulaşan Küba devrimini,
- Çin’de 1960’ların ortalarında başlayan “Kültür Devrimi”ni,

f) Latin Amerika’da, Afrika’da, Ortadoğu’da ve Hindistan’da devrimci gerilla hareketlerinin ortaya çıkmasını vb. sayabiliriz. Dünyanın bir dizi ülkesi ve bölgesinde olduğu gibi Türkiye’de de sosyalizmin yüzeysel ve çarpık ta olsa dünya ölçeğinde bir ideolojik hegemonya kurmasına ve kapitalist-emperyalist sistemin sonunun yakın

olduğu duygusunu yaratmaya hizmet eden bütün bu ve benzer gelişmelerin Kıvılcımlı'yı, Uzakdoğu'daki ve ileri kapitalist ülkelerdeki olayların sosyalizmin zaferinin yaklaştığı kanısına götürdüğünü tahmin edebiliriz. Anımsanacağı üzere o, bir kitabında şöyle diyordu:

"I. Emperyalist Evren Savaşı'ndan önce kapitalizm yeryüzünün % 100'üne egemenken, ondan sonra % 70'ine zor egemen oldu. II. Emperyalist Evren Savaşı'ndan sonra kapitalizm dünyamızın ancak %30'unu tutabiliyor. Demek, en iyimser ve en dangalak emperyalist uşakları için bile kapitalizmin 'tatmin' edilerek 'işleyebileceği' alan, 1918'den 1948'e değin 30 yılda 2.5 kez daralmıştır.

"Geri kalan üçte iki dünyanın bir yarısında işçi sınıfı sosyalizmi kuruyor. O bir yarısında geri kalmış ülkeler emperyalizmi temizlemek çabasındalar. 1900 yılı dünya 'iktisadi sistemi' olan 'Batılılaşma' 1917 yılı dünyanın üçte ikisinde, 1945 yılı dünyanın üçte birinde, ancak sağ kalabildiğine şükrediyor."⁽⁶⁵⁾

Şu da bir gerçek: Geri ve bağımlı ülkelerde 1960' ların ikinci yansında yürütülen demokratik ve özellikle anti-emperyalist savaşlar, emekçi olmayan katmanları, yani ulusal burjuvaziye ve bazı özel durumlarda toplumun üst katmanlarından bireyleri de peşinden sürüklüyordu. Vietnam'da ve ardından Laos ve Kamboçya'da ABD emperyalizmine ve onun yerli uşaklarına karşı sürdürülen ulusal direnişlerde ortaya çıkan bu gerçekliğin en çarpıcı göstergelerinden biri Kamboçya'da bu ülkenin eski kralı olan Prens Norodom Sihanuk'un ve Laos'ta Prens Sufanuvong'un ulusal direnişin saflarında yer almasıydı. Bunda şaşılacak bir yan yoktu. Ancak, emperyalist işgale ve işgalci güçlerin işbirlikçilerine karşı sürdürülen direnişe ulusal burjuvazinin destek vermesi, hattâ aristokrat kökenli bazı kişilerin şu ya da bu hesaplara bu harekete katılması, Kıvılcımlı'nın anti-Marksist tezlerini doğrulamaz. Zaten her üç ülkede de ulusal hareketin başında bulunan partiler (Vietnam'da Vietnam İşçi Partisi ve Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi, Laos'ta Patet Lao ve Kamboçya'da Kızıl Kmerler), sosyalist kılıf ve görünümüne rağmen aslında küçük burjuva/ ulusal burjuva bir nitelik taşıyorlardı ve asla sosyalist bir perspektife sahip değillerdi. Bu partilerin; kendi oluşum ve evrim süreçleri, dönemin genel koşulları ve Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti'nden aldıkları siyasal, askerî, diplomatik destek gibi nedenlere bağlı olarak kendilerini "sosyalist" olarak nitelendirmeleri, onları sosyalist ya da anti-kapitalist yapmıyordu. Nitekim bu partilerin, ulusal kurtuluş savaşlarını zaferle noktalamaları ve ABD emperyalizmini ve onun yerli işbirlikçilerini kovmalarının ardından izledikleri iç, dış ve ekonomik politikaları, onların sosyalizmle ve proleter devrimiyle herhangi bir ilgilerinin olmadığını açık-seçik bir biçimde gösterecekti. Hattâ bu ülkelerden Kamboçya'da 1975'te iktidarı ele geçiren Kızıl Kmerler, kendi halklarına karşı, -ne yazık ki özellikle ülkemizde pek az bilinen ve üzerinde daha da az konuşulan ve- milyonlarca insanın can verdiği bir jenosit gerçekleştireceklerdi.

Ağırlıklı olarak; İtalya, Fransa, ABD, Batı Almanya gibi ileri kapitalist ülkelerde yaşanan 1968 gençlik ve işçi hareketleri bakımından durum daha da nettir. Sosyalist devrimin objektif koşullarının olgunlaşmış olduğu bu ülkelerde meydana gelen bu hareket bağrında, işçi sınıfının katılım ve bilinç düzeyine bağlı olarak sosyalist öğeler de taşıyordu. Ancak işçilerin yanısıra, ağırlıklı olarak üniversite ve lise gençliğinin katıldığı bu hareket, anarşizmle, küçük-burjuva devrimciliğiyle, Maoizmle, Trotskizmle karışık bir tür anti-kapitalist bir hava taşımakla birlikte, hareketin içeriği esas olarak burjuva toplumunun demokratikleştirilmesi ve işçilerin ve diğer emekçilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesiydi. Düzene şu ya da bu ölçüde tepki duyan ve Marksizmden şu ya da bu ölçüde etkilenen çok sayıda küçük-burjuva ve burjuva-demokrat aydını da bu harekete katılmıştı. Ne var ki bu, ileri kapitalist ülkelerin "vahşi kapitalist"lerinin 1968 hareketinde yaygın bir biçimde yer aldığı anlamına gelmediği gibi, 1968 hareketinin öncelikle bu burjuva katmanının çıkarlarını temsil ettiği anlamına da gelmiyordu. Dolayısıyla Kıvılcımlı'nın, "En ileri ülkelerde, kendilerini faşizmin hayvanca satılcılığına kaptırmamış bulunan yüzbinlerce aydın ve basit kapitalist kişi"nin sahneye çıkmakta ve "kararlıca ve sonuçluca sosyalizm yoluna girmekte" oldukları yolundaki saptaması, 1968 hareketinin siyasal içeriği ve ona katılan kitlelerin sınıfsal niteliği ve ideolojik duruşu bakımından yanlıştır ve bu harekete egemen olan sosyalist retoriğin arkasında yatan burjuva demokratizmini görememekle sakatlanmıştır.

Kaldı ki, yukarda da gösterdiğim gibi Kıvılcımlı Fransa ve İtalya'nın 1968'ini ABD'nin ya da ABD, Britanya ve Almanya'nın tezgâhladığı bir provokasyon, yani âdeta karşı- devrimci bir hareket olarak değerlendiriyordu. Peki yazarın aynı hareketi bir yerde "sosyalizm yoluna girmekte" olanların hareketi, bir başka yerde ise "ABD'nin ya da ABD, Britanya ve Almanya'nın tezgâhladığı bir provokasyon" olarak nitelemesinin tutarlılıktan zerrece nasibini almamış olmak anlamına geldiği açık değil midir? Herhâlde bu ancak, *a la* Kıvılcımlı bir "diyalektik"le olanaklıdır.

Yukarda değindiğim gibi Kıvılcımlı bu ultra-revizyonist savlarını, 1970'te kaleme aldığı *Halk Savaşının Planları*

adlı kitabında da yinelemektedir. O burada da orta burjuvazinin halka ve sosyalizme yaklaştığını ya da yaklaşma potansiyeline sahip olduğunu söylemekle yetinmemekte, orta burjuvaziye açıkça halk saflarına yerleştirmekte, onun sosyalizmi benimseyebileceğini söylemektedir. Zaten bu konuda Marksizme sözümona bir katkı yapan Kıvılcımlı'ya göre 20. yüzyılda halk kavramı değişmiş ve genişlemiş ve yaban işverenleri/ vahşi kapitalistleri ve emlak sahiplerini de kapsar hâle gelmiştir:

“Egemen sınıftan hayli çıkmış bulunan o ‘**Yaban**’ işverenler ve **Emlak Sahipleri** nereye itilmişlerdi?

“İster istemez **Halk** yığınları yönüne ve yanına... Bu, 19’uncu Yüzyıl kitabının pek yazmadığı bir olaydır. Yeni gerçeklikte ‘**Yaban**’ burjuvalar ile yaban emlak sahipleri bir bakıma ‘**Halk**’ sırasına girmiş sayılabilirler. Hele bizde, bu tip sürüyle ‘Kapitalistler’ ve ‘Emlak sahipleri’, mülkiyet imtiyazlarını boyunlarında bir lâle (kürek mahkûmlarının bukağısı) gibi taşıdıkları sık sık anarlar.

“Onun için artık ‘**HALK**’ denildi mi, bu deyim içinde başlıca şu üç **küme** yığınlarını bulmamak elden gelemiz:

“1- **İşçi Sınıfı**,

“2- **Küçükburjuvazi**,

“3- **Yaban** Kapitalistler ve **Yaban** Emlak Sahipleri.

“Bugün Emperyalizmin kandırıcı binbir yaldızı kazındı mı, yeryüzünde her **klasik kapitalist** ülke, beş aşağı on yukarı bu sınıf ilişkisi ve çelişkilerini gösteriyor. ”⁽⁶⁶⁾

Bu satırlardan şunu anlıyoruz: Kıvılcımlı'ya göre orta burjuvazinin halk saflarında yer alması olgusu sadece Türkiye'ye özgü bir olay olmayıp dünya ölçeğinde, daha doğrusu bütün “klasik kapitalist ülke”lerde geçerlidir. Onun, “Yaban Kapitalistler ve Yaban Emlak Sahipleri”ni de halk kategorisinin içine yerleştirmek suretiyle diğer revizyonist teorisyen ve politikacılara fark attığını söylemek bir abartma olmayacaktır.

Gerek emperyalist ülkelerde ve gerekse Türkiye gibi bağımlı kapitalist ülkelerde orta burjuvazinin, gelişmesinin önünü tıkayan ve özellikle ekonomik kriz dönemlerinde onu yutmakla tehdit eden ve iflâsa sürükleyen ve devlet aygıtıyla âdeta etle tırnak gibi olmuş olan tekerci büyük burjuvazinin egemenliğinden zarar gördüğü söylenebilir. Devletin sunduğu malî olanaklar da içinde olmak üzere artık-değerin paylaşımında üvey evlât davranışı görmekten rahatsız olan ve büyük kardeşleriyle yarışmada her zaman dezavantajlı konumda olan orta burjuvazi bu rahatsızlığını şu ya da bu biçimde dile getirebilir, hattâ arkasına devletin desteğini alabildiği ya da alır gibi olduğu uygun siyasal konjonktürlerde bu statükoyu değiştirmek için çoğu zaman başarısızlığa mahkûm bazı hamleler de yapabilir. Türkiye’de “Anadolu kaplanları” diye adlandırılan orta boy kapitalistlerin AKP iktidarına yakın bir bölümünün, bu partinin iktidarı ele geçirdiği Kasım 2002’den bu yana hükümetin sağladığı özel ayrıcalıklardan yararlanarak hızla büyümeleri ve bunların bir bölümünün yeni bir tekerci burjuva fraksiyonu hâline gelmeleri bunun bir örneği sayılabilir.

Öte yandan, bir emperyalist işgal hâlinde orta burjuvazinin, daha doğrusu onun bir kanadının halkla ve devrimci güçlerle birlikte ulusal kurtuluş savaşımına destek verebileceği söylenebilir. 1940 yılı Fransası’nda Nazi Almanyası’nın güdümündeki işbirlikçi Vichy rejimine karşı direnişte olduğu gibi. Bu saptama, kitle desteği zayıf bir askerî-faşist darbeye / rejime karşı savaşım için de geçerli olabilir. Yunanistan’da 1967 yılında iktidarı ele geçiren albaylar cuntasına karşı verilen savaşım orta burjuvazinin bir bölümünün destek vermiş olmasında görüldüğü gibi. Böylesi durumların istisnai bir karakter taşıdığı açıktır. Sonuç olarak, büyük / tekerci burjuvazinin hegemonyasından duyabileceği hoşnutsuzluk ya da bir emperyalist işgale ya da bir askerî-faşist darbeye karşı gösterebileceği tepki vb., orta burjuvazinin sosyalizme olumlu yaklaşmasına/ sosyalizmi benimsemesine yol açamayacağı gibi, proletarya ile -orta- burjuvazi arasındaki antagonizmayı da ortadan kaldırmaz. Olsa olsa belirli somut koşullarda bu antagonizma, güncel savaşımın yakıcı bir maddesi olmaktan çıkabilir ve onun çözümü için verilecek savaşım bir süreliğine ertelenebilir.

Kıvılcımlı’nın orta burjuvazi hakkında ileri sürdüğü bu savların son derece sübjektif olduğu bellidir. 1960’lar ve 1970’ler de içinde olmak üzere tarihsel deneyim onun, orta burjuvazinin sosyalizme yaklaştığı ya da yaklaşabileceği yolundaki öngörülerini asla doğrulamamıştır. Yazarın bu hatalı savı ve onu desteklemek için ileri sürdüğü kalıcı ya da konjonktürel faktörler, katı gerçekliğin kayalıklarına çarpmış ve paramparça olmuştur. Bir başka deyişle bu sömürücü katmanın sınıfsal niteliği, Kıvılcımlı’nın ve onun gibi düşünenlerin sübjektif dilek ve hayallerinden zerrece etkilenmemiştir. Zaten başka türlü olması da olanaksızdı. Özelde işçi sınıfı ile burjuvazi

arasındaki çelişme ve genelde sömürülen sınıflarla sömüren sınıflar arasındaki çelişmeler insan iradesinden bağımsız olarak antagonist bir nitelik taşırlar ve “sınıfsal işbirliği”, “toplumsal uzlaşma” ya da “orta burjuvazinin sosyalizme evrimi” gibi reformist ve gerici formüllerle çözülemezler. Bu gerçeği kavramamış olması Kıvılcımlı’nın Marksizmi kavramamış olduğu ya da yadsıdığı anlamına gelir.

Öte yandan yazarın kendisi, orta burjuvazinin sömürücü bir sınıf olduğunu şu sözlerle kabul etmektedir:

“Küçükburjuvanın yanında çalıştırdıkları birkaç çırağı ve kalfa yahut yardımcı ‘ameliye’yi geçmez. **Orta zümreler:** bir hayli gündelikçi işçi çalıştırıp sömürürler.”⁽⁶⁷⁾ Bu durumda Kıvılcımlı’ya, sömürücü bir sınıfın nasıl halk saflarında yer alabileceğini ve nasıl -sömürüyü ve sömürücü sınıfları ortadan kaldıran- sosyalizme “sıcak bakabileceğini, sömürücü bir sınıf ile sömürülen bir sınıf arasındaki çelişmenin nasıl barışçı yollardan çözülebileceğini sorabilirdik. Gerek Türkiye’nin ve gerekse başka ülkelerin sınıf savaşımı deneyimi, orta burjuvazinin işçi sınıfına ve diğer sömürülen katmanlara karşı düşmanlık ve onları en acımasız bir tarzda sömürmede büyük burjuvaziden hiç de geri kalmadığını, hattâ belki onu da geçtiğini neredeyse her gün kanıtlamıştır ve kanıtlamaktadır. Toplumsal pratik Türkiye orta burjuvazisinin sosyalizme yakınlık duymak bir yana, kural olarak burjuva demokrasisine bile düşman olduğunu ve halk yığınlarının ilerici atılmalarına karşı siyasal gericiliği ve devleti desteklediğini pek çok kez göstermiştir. Zaten Kıvılcımlı’nın kendisi de Türkiye’de somut olarak şu ya da bu orta burjuva grubu ya da katmanının devrimci ya da sosyalizm-yanlısı bir yönelim içinde olduğunu göstermeye bile girişmemektedir ve girişemezdi de.

Peki bu konuya dünyada Kıvılcımlı gibi yaklaşanlar olmamış mıdır? Olmuştur elbet. Bu konuda iki örnek üzerinde durabiliriz. Bunlardan biri, Bolşevik Partisi’nin önder ve teorisyenlerinden Nikolay Buharin, diğeri ise Çin devriminin önderi Mao Zedung’dur. Buharin 1920’lerin sonlarında yoğunlaşan tarımın kollektivizasyonu ve kulakların/ zengin köylülerin/ kır burjuvazisinin rolü tartışmalarında sağ bir çizgiyi savunurken Mao Zedung da 1950’lerin ortalarında ekonominin inşasına ve ulusal / orta burjuvazinin rolüne ilişkin tartışmalarda sağ bir çizgiyi savunuyordu.

Buharin SBKP Politbürosu’nda daha çok 1928 yılında gündeme gelen tartışmalarda sınıflaşma hızının çok yüksek ve ticarete getirilen kısıtlamaların gereğinden çok olduğunu, sovhozlara (devlet çiftlikleri) ve kolhozlara (kollektif çiftlikler) fazla önem verildiğini ve bu politikanın işçi-köylü bağlaşmasına zarar vereceğini ileri sürüyordu. Ona göre, Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin inşasına paralel olarak sınıf savaşımı zayıflıyor ve sönmeye yüz tutuyordu. Buharin’e göre bu koşullar altında genel olarak kapitalistler ve özel olarak kulaklar sosyalizme yaklaşıyor ve proleter devletine karşı savaşmaktan vazgeçiyorlardı. J. R. Campbell, SBKP’nin görüşlerini yansıttığı sanılan yapıtında Buharin’in, orta köylüyü peşinden sürüklediği sürece tek başına *kulak* katmanının bir tehlike oluşturmadığı yolundaki bu sağ oportünist yaklaşımını şöyle eleştiriyordu:

“Bir yanda Buharin, Rikov ve Tolski’nin, kırdaki kapitalist ögelere karşı saldırıdan vazgeçme, sanayinin gelişme hızını düşürme ve kollektif çiftliklerden çok bireysel çiftliklere dayanma anlamına gelen politikası vardı. Bu politikanın yaşama geçirilmesi hâlinde tahıl sağlamada karşılaşılan güçlükler asla aşılamayacak, sanayideki gelişme cızıl kalacak ve kapitalist ögeler Sovyet Hükümetine isteklerini dayatabileceklerdi.”⁽⁶⁸⁾

Stalin, “SBKP (B)’de Sağ Sapma” başlıklı yazısında, Buharin’in, *Sosyalizm Yolu* adlı kitabında şunları söylediğini belirtiyordu:

“Kooperatif köylü örgütlerimizin ana gövdesi, kooperatif çekirdeklerden, ama kulak tipi değil, büyüterek genel devlet organlarımızın sistemine katılacak ve böylelikle *biricik sosyalist ekonomi zincirinin halkaları* hâline gelecek ‘emekçi’ tipi çekirdeklerden oluşacaktır. Öte yandan *kulak kooperatif yuvaları de aynı biçimde*, bankalar vb. aracılığıyla *aynı sisteme uyum sağlayacaklardır*; onlar *bir ölçüde, örneğin imtiyazlı girişimler gibi yabancı birimler olacaklardır*.”⁽⁶⁸⁾

Proleter diktatörlüğü koşullarında işçi-köylü bağlaşmasının işçi sınıfıyla köylülüğün tümü arasında bir bağlaşma olamayacağını, işçi-köylü bağlaşmasının köylülüğün kapitalist ögelerine karşı bir savaşımı elele gideceğini, bunun için de işçi sınıfının kırlarda esas olarak yoksul köylülüğe dayanması gerektiğini belirten Stalin Buharin’in yaklaşımını şöyle eleştiriyordu:

“Şimdiye kadar bizler, biz Marksist-Leninistler, kentin ve kıran kapitalistleri ile işçi sınıfı arasında *uzlaşmaz* bir çıkar antagonizması olduğunu düşünürdük. Marksist sınıf savaşımı teorisi de kesinlikle buna dayanır. Fakat şimdi Buharin’in, kapitalistlerin sosyalizme *barışçı yolla uyum sağlayabileceğini* öngören teorisine göre bütün bunlar altüst ediliyor; sömürücülerle sömürülenlerin sınıf çıkarları arasındaki uzlaşmaz antagonizma ortadan

kalkıyor, sömürücüler sosyalizme uyum sağlıyorlar.”⁽⁷⁰⁾

Buharin’inkine benzer görüşleri çok daha sistemli ve istikrarlı bir tarzda savunan Mao Zedung ise, Şubat 1957’de yaptığı ve “Halk İçindeki Çelişmelerin Doğru Ele Alınması Üzerine” başlığıyla yayımlanan bir konuşmasında şöyle diyordu.

“Ülkemizde, işçi sınıfıyla millî burjuvazi arasındaki çelişme, halk içindeki çelişmeler sınıflamasına girer. Genel olarak, ikisi arasındaki sınıf mücadelesi, halkın saflarındaki bir sınıf mücadelesidir, çünkü Çin milli burjuvazisinin ikili bir niteliği vardır. Burjuva-demokratik devrimi döneminde, millî burjuvazi hem devrimci, hem de uzlaşmacı bir niteliğe sahipti. Sosyalist devrim döneminde, millî burjuvazinin kâr amacıyla işçi sınıfını sömürmesi onun niteliğinin bir yanını, buna karşılık Anayasayı desteklemesi ve sosyalist dönüşümü kabul etmesi de diğer yanını oluşturur... millî burjuvaziyle işçi sınıfı arasındaki çelişme sömürenle sömürülen arasındaki bir çelişmedir ve niteliği gereği uzlaşmaz bir çelişmedir. Ama Çin’in somut koşullarında, iki sınıf arasındaki bu uzlaşmaz çelişme, doğru bir biçimde ele alınırsa uzlaşmaz olmayan bir çelişmeye dönüştürülebilir ve barışçı yöntemlerle çözülebilir. Ama işçi sınıfı ile millî burjuvazi arasındaki bu çelişmeyi doğru bir biçimde ele almaz ve millî burjuvaziyle birleşme, onu eleştirme ve eğitime siyasetini izlemezsek ya da millî burjuvazi bizim bu siyasetimizi kabul etmezse, bu çelişme bizimle düşman arasındaki bir çelişme hâline gelecektir.”⁽⁷¹⁾

Kıvılcımlı’nın, Buharin’in ve Mao Zedung’un da gerisine düştüğünü söyleyebiliriz. Neden? Çünkü Buharin ve Mao Zedung, orta burjuvaziyle birlikte sosyalizmi inşa etme yolundaki stratejik uzlaşma önerilerini, iktidarın devrimci güçlerin eline geçmesinden **önceki** değil **sonraki** bir tarihte yapıyorlardı. Buharin bu revizyonist görüşünü 1925’te, yani işçi sınıfının iktidarı ve belirleyici üretim araçlarının denetimini eline geçirmiş olduğu koşullarda ileri sürüyor. Mao Zedung ise 1956’da, yani halk devriminin zafere ulaşmış ve halkın iktidarı ve belirleyici üretim araçlarının denetimini eline geçirmiş olduğu koşullarda. Kuşkusuz bu, Buharin’in ve Mao Zedung’un yaklaşımının anti-Marksist niteliğini ortadan kaldırmamakta, sadece onların hatalarını belki bir parça hafifletmektedir. Kıvılcımlı ise, böylesi bir stratejik uzlaşmanın sömürücü sınıf ve katmanların ve onların devletinin devrilmesinden **önce** gerçekleştirilebileceğini söylüyor. Yani o işçi sınıfının iktidara; orta burjuvazi/ vahşi kapitalistler, hattâ “Büyük Toprak ve Mülk Sahipleri sınıfının da bir çok tabakalarıyla birlikte gelebileceğini ve bütün bu sömürücü katmanların sosyalizmi kabul edebileceğini savunmaktadır. Bırakalım sosyalist devrimi, sadece finans-kapitali iktidardan uzaklaştıracak bir çeyrek devrim bile, herhalde kolay kolay orta burjuvazinin ve büyük toprak ve mülk sahiplerinin desteğini alamaz. Bu bakımdan Kıvılcımlı’nın bu konuya ilişkin tezini “ültra-revizyonist” sözcüğüyle tanımlamak haksızlık sayılmaz.

Evet, Kıvılcımlı’nın bu anti-Marksist “devrim” stratejisinden bir proleter devrimi çıkmayacağı bellidir; ama bu yaklaşımdan az çok tutarlı bir demokratik devrim de çıkmaz. Burjuvazinin tümünü değil, sadece bir bölümünü, Kıvılcımlı’nın anlatımıyla finans-kapitali yıkacak olan bir devrim teorik ya da pratiksel olarak tümüyle olanaksız değildir elbet. Ama böyle bir devrim asla bir proleter devrimi olamaz; en iyi olasılıkla Sovyet revizyonistlerinin ve onların TKP’li uzantılarının anlatımıyla bir “anti-tekel demokratik devrim” olur. Böyle bir “devrim” iktidarı kısa, daha doğrusu çok kısa bir süre için orta burjuvazinin ve/ ya da küçük burjuvazinin eline verebilir; ama finans-kapitalin/ büyük burjuvazinin iktidarına temelli son veremeyecek olan bu tip bir “devrim”, kapitalist-emperyalist sistemden bağımsız bir ulusal ekonomi yaratamaz. Bu sistemden kopuş, ancak sosyalist bir toplum ve ekonomi kurmaya koyulacak olan bir proleter devrimiyle sağlanabilir.

Bu konuya Marksizmin temel ölçütleri açısından yaklaştığımızda şunu görürüz: Kıvılcımlı’nın önerdiği stratejiden, burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf çelişmesinin doruk noktası, bu çatışmanın ikincisi lehine zaferle sonuçlanmasının ürünü olan bir proleter diktatörlüğü ya da bir sosyalist demokrasi çıkmaz. Zaten onun gibi, orta burjuvaziye de proletarya gibi halk saflarında gören ve bu ikisi arasındaki çelişmenin antagonist bir nitelik taşıdığını kabul etmeyen birisi proleter diktatörlüğünü yadsımazlık edemez. Proleter diktatörlüğünden yana olup olmamanın ise Marksist olup olmamanın en temel ölçütlerinden biri olduğu biliniyor. Demek oluyor ki yazarın 1930’ların sonlarından itibaren yazdığı makale ve kitaplarında ve yaptığı konuşmalarda proleter diktatörlüğünü savunmaması bir yana bu diktatörlükten söz bile etmemesi, asla bir rastlantı değildir.

Hâl böyleyken Demir Küçükaydın, “Kıvılcımlı’nın Marksizme Katkılarının Eleştirel Değerlendirmesi” başlıklı yazısında şu satırları yazmış ya da yazabilmişti:

“Böylece Stalinist partiler, radikal oldukları yerlerde köylülük, küçük burjuvazi ya da işçi sınıfının köylülükle ilişkili tabakaları; reformist oldukları yerlerde burjuva aydınlar, deklase burjuvalar; sendikacı bürokratlara dayanırlar ve dayanmaya çalışırlar. Yani güçlerin yer alışı değişmiştir. Kıvılcımlı ise bu ikisinin de dışında bir

kategori oluşturur. Kuvılcımlı'da ise işçi sınıfı temel güç olmaya devam eder, yedek güç olarak da burjuvazi değil; devrimci küçük burjuva veya köylülük (ki Kürt Türkiye'de Kürt sorunu tam da budur) hedef alınır. Böylece stratejik bakımdan da gerek merkezcilikten gerek Stalinist reformizmden farklı bir yerde konumlanır." Demir gibi düşünenlerin ve/ ya da Trotskistlerin gerçek komünist partileri ile Marksizmin ilkelerini biçimsel olarak savunan, ama pratikte reformist bir çizgi izleyen revizyonist partileri "Stalinist" diye damgalayarak aynı sepete doldurma gibi pek te dürüst sayılamayacak bir alışkanlıkları olduğu biliniyor. Bu başlıbaşına bir tartışma konusu. Fakat, tümüyle farklı kategoriler içinde yer alması gereken bu partileri bazan haklı ve bazan da haksız bir tarzda eleştiren Demir'in sanırım daha tutarlı olması gerekiyor. Ne yazık ki Demir'in, en uç revizyonist görüşleri savunan ve vahşi/ yaban işverenler ve vahşi büyük toprak ve mülk sahiplerini sosyalizmi isteyen güçler arasına yerleştiren Kuvılcımlı'nın, bu kitap boyunca eleştirdiğim bir dizi ve hem de çok daha ağır hataları karşısında sessizliği seçtiğini görüyoruz.

NOTLAR

- (1) *Oportünizm Nedir, Halk Savaşının Planları, Devrim Zorlaması Demokratik Zortlama*, s. 310-11.
- (2) aynı yerde, 312-13.
- (3) aynı yerde, s. 314.
- (4) aynı yerde, s. 315.
- (5) aynı yerde, s. 317.
- (6) *Üç Seminer*, s. 86.
- (7) *Finans Kapital ve Türkiye*, s. 75.
- (8) *YOL 2*, s. 13.
- (9) *Oportünizm Nedir?, Halk Savaşının Planları, Devrim Zorlaması Demokratik Zortlama*, s. 312 (10) aynı yerde, s. 277.
- (11) aynı yerde, s. 279.
- (12) "Preliminary Draft Theses on the Agrarian Question", *Collected Works*, Cilt 31, s. 152.
- (13) aynı yerde, s. 153.
- (14) aynı yerde, s. 153-54.
- (15) *Türkiye'de Sol Akımlar-II*, s. 255.
- (16) *27 Mayıs, Yön'ün Yönü, Devletçiliğimiz*, s. 144.
- (17) Bkz. Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar*, Cilt 1, s. 119.
- (18) Engels'in, Marks'm *Fransa 'da İç Savaş* kitabına Giriş'i, Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar*, Cilt 2. s. 224.
- (19) *Yeter Bel*, 2 Şubat 1971.
- (20) *Oportünizm Nedir?, Halk Savaşının Planları, Devrim Zorlaması Demokratik Zortlama*, s. 314.

21 Türkiye'de Kapitalizmin Gelişimi, s. 237-38

- 22 *Dev-Genç Konferansları*, s. 152.
- 23 *27 Mayıs, Yön'ün Yönü, Devletçiliğimiz*, s. 113.
- 24 aynı yerde, s. 191.
- 25 "Bunalım Patlıyor", 22 Aralık 1970.
- 26 *Proleter Devrim ve Dönek Kautsky*, s. 39-40.
- 27 *27 Mayıs, Yön'ün Yönü, Devletçiliğimiz*, s. 29.
- 28 aynı yerde, 46-47.
- 29 aynı yerde, s. 195.
- 30 aynı yerde, s. 200.
- 31 "Ordu Kılıcını Attı", 16 Mart 1971.
- 32 *YOL 2*, s. 285-86.
- 33 aynı yerde, s. 286.
- 34 *Osmanlı Tarihinin Maddesi*, s. 519.
- 35 *Türkiye Köyü ve Sosyalizm*.
- 36 aynı yerde.
- 37 *Oportünizm Nedir?, Halk Savaşının Planları, Devrim Zorlaması Demokratik Zortlama*, s. 317.
- 38 aynı yerde, s. 396.
- 39 "Türkiye'de Sınıflar ve Politika", *Aydınlık Sosyalist Dergi*, Sayı: 8, Mart 1969.
- 40 *YOL 2*, s. 118.
- 41 aynı yerde, s. 190.

- 42 “Preliminary Draft Theses on the Agrarian Question”, *Collected Works*, Cilt 31, s. 157.
- 43 aynı yerde, s. 159.
- 44 “Finans Kapital Nedir? ”, *Sosyalist*, 12 Nisan 1967.
- 45 “Ortanın Solu ve Küçük Üretmenlerimiz”, 29 Aralık 1970.
- 46 *Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler*, s. 16.
- 47 aynı yerde, s. 26.
- 48 27 Mayıs, *Yön ’ün Yönü, Devletçiliğimiz*, s. 34.
- 49 *Kapital*, Üçüncü Cilt, s. 342-43.
- 50 aynı yerde, s. 346.
- 51 *Türkiye ’de Sınıflar ve Politika*.
- 52 aynı yerde.
- 53 *Kapital*. Üçüncü Cilt, s. 632.
- 54 aynı yerde, s. 347.
- 55 aynı yerde, s. 629-30.
- 56 aynı yerde, s. 632.
- 57 *Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler*, s. 9.
- 58 aynı yerde, s. 22-23, boldlar benim.
- 59 *Sayın İ. İ. Paşaya Açık Mektup*.
- 60 “Türkiye’de Sınıflar ve Politika”, *Aydınlık Sosyalist Dergi*, Sayı: 8, Mart 1969.
- 61 aynı yerde.
- 62 aynı yerde.
- 63 aynı yerde.
- 64 *Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler*, s. 10-11.
- 65 27 Mayıs, *Yön ’ün Yönü, Devletçiliğimiz*, s. 35-36.
- 66 *Oportünizm Nedir?, Halk Savaşının Planları, Devrim Zorlaması Demokratik Zortlama*, s. 304-05.
- 67 aynı yerde, s. 306.
- 68 *Soviet Policy and Its Critics* , s. 82.
- 69 Aktaran J. Stalin, “The Right Deviation in the C.P.S.U. (B)”, *Problems of Leninizm*, s. 253.
- 70 aynı yerde, s. 254.
- 71 *Seçme Eserler V*, s. 443